

Andreu Domingo i Valls
Jordi Bayona i Carrasco

Centre d'Estudis Demogràfics

1. Característiques sociodemogràfiques i distribució territorial de la població estrangera, 1996-2005

1.1 La població resident a l'Àrea Metropolitana i Barcelona ciutat: creixement i diversificació de nacionalitats

L'extraordinari creixement de la població estrangera a Espanya, durant els primers anys del segle XXI, està directament relacionat amb els efectes de les regularitzacions de 2000 i 2001, sigui per l'aflorament de població estrangera que acabarà regularitzant-se, sigui per la reacció gairebé contrària que suposa el creixement dels efectius d'irregulars com a producte de l'anomenat "efecte crida" (comptant amb que encara que no tinguin permís de residència s'empadronin). Tampoc no podem descartar que part de l'increment es degui a la sobreestimació de les dades del Padró Continu, en la seva dificultat per detectar les duplicacions, les baixes causades per moviments migratoris fora del país i, en general, els empadronaments erronis, tot i que no podem estimar el volum d'aquest possible sobreenregistrament global, ni els biaixos i errades acumulades per a cadascuna de les principals nacionalitats contemplades.

Aquest salt quantitatiu que s'ha donat, ha significat en el cas d'Espanya quintuplicar el nombre d'estrangers, passant de 748.953 persones a 1 de gener de 1999 a 3.730.610 segons el darrer Padró de 2005 (el 8,5% de la població total). En el cas de Catalunya el creixement, lleugerament superior, ha significat un increment dels 144.925 empadronats de 1999 als 798.904 del darrer recompte, que en l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) i en la pròpia ciutat comtal ha estat fins i tot superiors, de 61.171 a 379.977 empadronats i de 38.065 a 219.941 respectivament. D'aquests successius increments, la proporció de residents estrangers ha experimentat un avenç important, del 2,1% en el conjunt de l'AMB l'any 1999 al 12,2% actual.

Si analitzem el succeït des de 1999, podríem distingir tres períodes: 1) d'1 de gener de 1999 a 2002, on s'acusen les conseqüències directes de les dues regularitzacions al·ludides; 2) d'1 de gener de 2002 a 2005, que marca un nou període de creixement encara més intens, en el que, nous orígens emergents, s'afegeixen al creixement d'altres ja assentats amb anterioritat a la regió; i, 3) per últim, malgrat que encara no disposem de dades, podem preveure amb força fiabilitat que l'any 2005 i segurament el 2006 estaran marcats pels resultats de la regularització de febrer-maig de 2005, i l'aflorament de persones associades als regularitzats en aquesta operació, ja residents al territori o possiblement reagrupats de l'estranger durant aquests anys. Amb dades de desembre de 2005, segons el *Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales*, el nombre de sol·licituds a Catalunya arribava a 139.480, el que representava el 20% de les 691.655 del conjunt de l'Estat. Els canvis però, no només han afectat al volum. Han tingut conseqüències evidents en la composició per sexe, edat i nacionalitat de la població estrangera resident a l'Àrea Metropolitana, paral·lels a la progressiva davallada del pes del municipi de Barcelona al conjunt metropolità, producte d'un ritme de creixement més accelerat per d'altres municipis. Així, encara que la població estrangera de Barcelona ciutat s'ha multiplicat per 5,7 des del 1999, el seu pes dins l'Àrea ha disminuït del 62,2 al 57,6%.

Taula 1: Població de nacionalitat estrangera per grans grups continentals, Barcelona. AMB, Catalunya i Espanya, 1999 i 2005.

1999	Àfrica	Amèrica	Àsia	Europa
Barcelona	15,3	38,5	17,6	28,4
Àrea Metropolitana	24,1	33,9	14,0	27,8
Catalunya	41,1	21,4	7,7	29,7
Espanya	23,3	20,7	6,3	49,5

2002	Àfrica	Amèrica	Àsia	Europa
Barcelona	12,1	51,9	15,8	20,2
Àrea Metropolitana	19,4	48,1	13,3	19,2
Catalunya	35,0	34,5	8,0	22,5
Espanya	21,4	38,0	5,0	35,4

2005	Àfrica	Amèrica	Àsia	Europa
Barcelona	8,8	52,3	15,7	23,0
Àrea Metropolitana	14,2	50,5	14,8	20,4
Catalunya	28,1	38,7	9,1	24,1
Espanya	19,1	39,5	5,0	36,2

Font: Elaboració CED a partir del Padró Continu, 1999, 2002 i 2005 (INE).

Durant el primer període, 1999-2002, corresponent a les operacions de regularització, es van produir importants canvis en la composició per nacionalitats i, entre aquests, de forma destacada, la llatinoamericanització dels fluxos (pel conjunt espanyol veure Izquierdo, López de Lera y Martínez, 2002). Com a conseqüència d'aquest fet, creix el pes de les nacionalitats procedents d'Amèrica del Sud en el conjunt de la població empadronada. Així la població americana passava del 38,5% al 52% a Barcelona i del 33,9% a l'AMB al 48%, en consonància amb el que havia succeït al conjunt de Catalunya i Espanya (veure taula 1). Aquest augment però, en comptes de fer-se en base a les colònies de nacionals llatinoamericans ja existents a Catalunya, va tenir com a protagonistes equatorians i colombians, fins al moment escassament representats i que se situarien com a primera i segona nacionalitat a Barcelona, a partir d'aleshores¹. Si a l'Àrea Metropolitana li restem el pes de Barcelona, tot i que el creixement dels llatinoamericans en conjunt també va ser molt significatiu, ambdues nacionalitats encara se situaven a força distància dels marroquins. En conjunt l'ascens dels llatinoamericans va ser tan pronunciat que tota la resta de grans agrupacions continentals davallen el seu pes relatiu, essent la més significativa la dels europeus, que perden 8 punts percentuals a Barcelona.

El segon període, de 2002 a 2005, que està marcat com ja hem dit per un creixement encara més extraordinari, es caracteritza per: 1) la desacceleració del creixement de la població llatinoamericana; 2) el relleu en la intensitat del creixement per nacionalitats ja presents al territori de Barcelona o l'AMB; i 3) l'emergència de noves nacionalitats. Així, en primer lloc constatem la desacceleració del creixement de la població que més es va beneficiar de les operacions de regularització a Barcelona i l'AMB: els llatinoamericans. Només augmentaran un punt percentual en els darrers 3 anys considerats a Barcelona, i 2 punts i mig a l'AMB. Encara que increments de nacionalitats com l'Equador segueixin superant el 100%, equatorians i colombians ja no són les nacionalitats que més han crescut, ni limitant-se al propi continent americà, cedint el protagonisme a poblacions assentades amb anterioritat, com és el cas dels argentins, o emergents com succeeix amb els bolivians². Per l'AMB, amb tot, s'ha de fer constar que aquest segon període ha estat marcat per l'extensió dels equatorians, que sense comptar Barcelona, ha vist com s'incrementaven en un 206,4%, com veurem en el proper apartat sobre la distribució territorial, aquesta evolució està relacionada amb la redistribució de la població estrangera dins de l'AMB.

¹ Com que únicament disposem de la desagregació per a totes les nacionalitats i municipis del Padró Continu de 2004, la comparació s'ha fet a partir de les dades del Cens de 2001 (amb data de referència a novembre) i l'esmentat Padró Continu d'1 de gener de 2004.

² Com ja succeí en el cas dels equatorians i colombians, aquest ascens, a part de les condicions polítiques i econòmiques del país que alimenten els fluxos emigratoris, s'ha d'entendre per l'anunci de la demanda de visat en un futur proper.

En segon lloc s'observa el creixement de nacionalitats ja presents en la zona, com els esmentats argentins, en part també responsables de l'alça de la població italiana³, que correspon a l'arribada de nous contingents expulsats per la crisi del país a partir de 2001, als que s'haurien d'afegir els que arriben amb nacionalitat espanyola, com a efecte dels canvis legislatius facilitant la naturalització per als descendents de migrants espanyols. Dins d'una tipologia similar per a Barcelona podem considerar als xinesos o pakistanesos, amb increments que a més de superar amb escreix el 100% els han fet pujar en el rànquing de nacionalitats, al 8è i 6è lloc, respectivament. Des de la perspectiva de l'AMB, per aquestes dues nacionalitats, el mateix que succeïa per als equatorians, significa la progressiva extensió a partir del nucli barceloní. Per a Barcelona, cal també destacar el creixement durant aquests darrers tres anys de la població europea comunitària de França, Alemanya i Regne Unit, a part d'Itàlia, i que per la franges d'edat més representades, els grups 25-29 i 30-34 pot correspondre a estudiants i joves professionals.

En tercer lloc, trobem aquelles nacionalitats que fins fa poc corresponien a fluxos emergents, com a mínim a les regions considerades: d'un costat els bolivians, que amb increments de gairebé el 400 a Barcelona i superiors al 500% a l'AMB sense Barcelona, són els nacionals que més ràpidament han crescut. Així mateix s'haurà de considerar els romanesos, en bona part protagonistes de la inflexió positiva del percentatge d'uropeus sobre el total de la població. Si bé els fluxos procedents de Romania no són nous a d'altres ciutats o regions, sí que s'han de considerar com a tals per a Barcelona i la seva Regió Metropolitana.

Un darrer efecte del creixement del volum de migrants en relació a la nacionalitat, que s'haurà de tenir en compte, és el progressiu augment de la població de nacionalitat espanyola nascuda a l'estranger i de la població de nacionalitat estrangera nascuda a Espanya, a Catalunya o a la pròpia Barcelona i la seva Àrea Metropolitana. Entre els primers (96.169 persones a Barcelona província a 1 de gener de 2004) trobarem els espanyols que nasqueren a l'estranger (ells mateixos migrants o fills de migrants espanyols), però sobretot, els estrangers nacionalitzats espanyols, sigui al lloc d'origen (per ser descendents d'espanyols), sigui un cop efectuada la migració. Com a resultat de l'accés preferencial a la nacionalitat espanyola dels oriünds de les antigues colònies espanyoles, aquest cas és especialment rellevant entre els migrants llatinoamericans. Entre els segons, els nascuts a Espanya amb nacionalitat d'un altre país, que representaven un 4,8% dels estrangers a l'AMB (on un 60% tenien entre 0 i 4 anys), trobarem els fills dels migrants estrangers, arribant a representar el 7% del total d'infants empadronats a l'AMB, essent els marroquins els que destaquen dins aquest grup (un 24% dels infants nascuts a Espanya entre 0 i 4 anys amb nacionalitat estrangera, per un 17% d'equatorians i 105 de xinesos), tant per la dificultat de nacionalitzar-se dels seus pares, com pel temps que ja porten migrants i la voluntat d'assentament familiar.

1.2 Canvis en l'estructura per sexe i edat de la població estrangera de 1996 a 2005: masculinització i rejueniment

Abans de passar a analitzar els efectes en la distribució territorial, veurem els canvis que ha significat per l'estructura per sexe i edat de la població resident. En termes generals el primer efecte ha estat la masculinització de la població empadronada, si a 1996 tant a l'Àrea Metropolitana com a la ciutat de Barcelona els efectius masculins representaven menys de la meitat dels empadronats estrangers (49 i 47% respectivament), al 2004 han passat a ser del 53 i 52%. En segon lloc, i sempre pel conjunt, es constata un notable rejueniment, de 5 anys, passant dels 35 anys d'edat mitjana al 1996 als 30 el 2004, per l'AMB, i dels 35,8 als 31,1 a Barcelona. Aquest canvi s'ha donat a més, mantenint la proporció de persones menors de 15 anys durant el període a Barcelona (12%), augmentant en un punt a l'AMB (del 13 al 14%), i disminuint de forma espectacular la proporció de població major de 64 anys. La masculinització i el rejueniment es corresponen també amb dos dels efectes perversos propis de les regularitzacions: l'avançament de projectes migratoris ja existents en el lloc d'origen, i el reagrupament familiar, encara que sigui en situació irregular.

³ Les facilitats per a nacionalitzar-se italià pels argentins descendents d'italians, expliquen part del creixement d'aquesta nacionalitat especialment durant el darrer període, així el 34% de la població de nacionalitat italiana segons el Padró Continu de 2004 a l'AMB, havien nascut a l'Argentina.

Taula 2: Indicadors de l'estructura per sexe i edat de la població de nacionalitat estrangera a Catalunya, l'Àrea Metropolitana de Barcelona i el municipi de Barcelona, 1996, 2001 i 2004.

	Índex masculinitat			Edat mitjana			% 0-14			% 64 i més		
	1996	2001	2004	1996	2001	2004	1996	2001	2004	1996	2001	2004
Catalunya	52,5	53,9	55,0	34,4	30,3	30,1	14,5	16,3	16,0	7,6	3,3	2,6
AMB	49,3	51,9	53,0	35,1	30,7	30,3	12,9	14,1	14,2	7,8	2,8	2,2
Barcelona	47,4	51,1	52,3	35,8	31,6	31,1	12,1	12,2	12,2	8,9	3,3	2,5

Font: Elaboració CED a partir del Padró de Població de 1996 (Idescat), del Cens de Població de 2001 (INE) i del Padró Continu 2004 (INE).

D'aquesta conjuntura en resulta una estructura de la població concentrada al voltant d'aquelles edats capdavanteres en els processos migratoris, amb evidents disparitats entre sexes per orígens nacionals. El fet més destacable però, és que la selecció per sexe ha afavorit el creixement dels efectius d'homes tant en les poblacions caracteritzades per estratègies migratòries centrades en els homes (i per tant amb poblacions tradicionalment masculinitzades), com per exemple els marroquins o pakistanesos, com en aquelles que al contrari, es caracteritzaven pel protagonisme de les dones, com en general les llatinoamericanes. En aquest darrer cas, el reagrupament familiar per part de les dones dels seus familiars masculins ha estat evident, però també hem de considerar que obre les portes a una nova fase, amb l'expansió de la població llatinoamericana masculina en alguns nínxols laborals fins aleshores ocupats majoritàriament per altres nacionalitats, i amb l'assentament familiar.

Per al total d'estrangers l'any 2004, la piràmide d'edats tant a Barcelona com a la resta de l'AMB mostra el perfil que es correspon a la població resultant de fluxos recents deguts a migracions predominantment econòmiques: una població jove, amb els grups 25-29 i 30-34 com els més representats, i amb una molt lleugera masculinització. Aquest perfil, sobretot en el seu vessant degut al sexe, encobreix fortes diferències segons les nacionalitats considerades. Entre les principals nacionalitats trobem 3 models clars, que a diferència del que succeeix al conjunt de Catalunya o a Espanya, es diferencien bàsicament per la relació entre els sexes i molt poc pels grups d'edat. D'entrada, trobem a les que es caracteritzen per una forta masculinització, com són la pakistanesa, la marroquina i la italiana, en aquest ordre. En segon lloc, la tendència oposada, és a dir, amb un desequilibri a favor de les dones, amb la població dominicana com a màxim exponent, seguida de la filipina i la peruana, encara que com ja s'ha comentat, la diferència és cada cop menor. Per últim, aquelles nacionalitats que són gairebé simètriques com la xinesa, francesa o romanesa. Si el que comparem és Barcelona amb la resta del conjunt de municipis de la seva Àrea metropolitana, només destaquen les piràmides d'argentins, italians i francesos, que en el cas de la ciutat de Barcelona presenten un major pes de població jove, que podria estar directament relacionada tant amb l'oferta educativa com en la revitalització d'aquests fluxos.

1.3 La distribució territorial a l'Àrea metropolitana: la difusió progressiva al territori metropolità

El creixement de la població estrangera durant els dos períodes examinats, ha tingut també un notable impacte en la distribució territorial a l'Àrea Metropolitana, del que destaquem: 1) la presència significativa de població estrangera a tot el territori metropolità; 2) l'alteració de la jerarquia de les nacionalitats en el territori, tant en nombres absoluts com en nombres relatius; i 3) una redistribució per nacionalitats a nivell territorial.

Al 2005, tots els municipis de l'AMB igualen o superen el percentatge que representava al 1999 la ciutat de Barcelona: amb un màxim del 18% a Castelldefels i mínims de 2,5% a Tiana i Badia del Vallès. De la mateixa manera que havíem vist una acceleració del creixement en el període 2002-2005 per al conjunt de l'AMB, cadascun dels municipis repeteix aquesta pauta, amb l'excepció de 4 municipis: Begues, Sant Just Desvern, Sant Climent i Sant Andreu de la Barca, amb un creixement reduït. Entre 1999 i 2002, gairebé tots els municipis augmenten el nombre de residents estrangers en proporcions homogènies, entre 2002 i 2005, es diversifica i s'incrementa aquest creixement, essent els municipis de l'eix del riu Besòs (Badalona, Santa Coloma, Sant Adrià, Montcada i Reixac, Ripollès, Barberà i Badia) els que experimenten, en tres anys, majors alces, per sobre del 150% dels efectius inicials.

En termes absoluts, els municipis caracteritzats per la presència significativa de població europea cauen en el rànquing, d'aquesta manera, municipis com Castelldefels, Sant Just, Sant Cugat o Corbera, i que a 1999 superaven la proporció de residents estrangers a Barcelona, veuen minvar progressivament també el seu pes relatiu dins els municipis de l'àrea, tot i que, repetim augmentin la seva població d'estrangers, tant en nombres absoluts com en termes relatius. Aquesta caiguda, també és més pronunciada a partir del segon període, és a dir, des de 2002. Com ja hem anticipat, és també durant aquest període quan el municipi de Barcelona perd pes en termes relatius.

Taula 3: Població de nacionalitat estrangera als municipis de l'AMB, 1999, 2002, 2004, i 2005, nombres absoluts i pes sobre el total de la població.

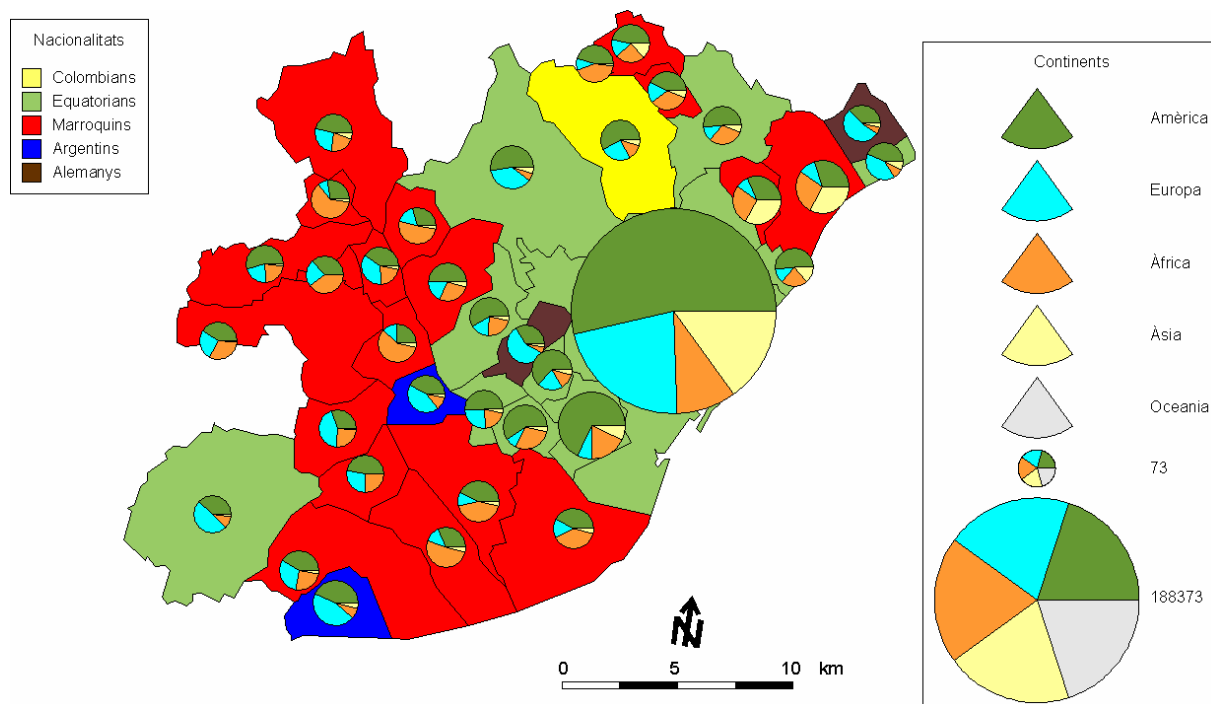
	Any 1999	(%)	Any 2002	(%)	Any 2004	(%)	Any 2005	(%)
Badalona	2.279	1,1	7.919	3,8	17.788	8,3	23.625	10,8
Badia del Vallès	23	0,1	65	0,4	207	1,4	354	2,5
Barberà del Vallès	172	0,7	424	1,6	796	2,9	1.065	3,8
Barcelona	38.065	2,5	112.773	7,4	188.373	11,9	219.941	13,8
Begues	62	1,6	176	3,7	208	3,9	257	4,7
Castellbisbal	82	1,1	283	3,0	396	3,8	563	5,2
Castelldefels	2.624	6,1	5.576	11,4	8.815	16,3	10.596	18,7
Cerdanyola	591	1,1	1.898	3,5	3.463	6,2	4.336	7,6
Cervelló	119	2,1	242	3,7	384	5,5	461	6,3
Corbera de Llobregat	235	2,7	506	5,0	856	7,6	1.197	10,0
Cornellà de Llobregat	1.157	1,4	4.547	5,6	8.151	9,8	9.978	11,9
Esplugues de Llobregat	753	1,6	2.223	4,8	3.468	7,6	4.530	9,7
Gavà	583	1,5	1.448	3,5	2.863	6,6	3.511	7,9
Hospitalet de Llobregat (L')	4.109	1,7	17.333	7,1	33.458	13,4	41.184	16,3
Molins de Rei	104	0,5	438	2,1	790	3,5	1.015	4,4
Montcada i Reixac	205	0,7	823	2,8	1.929	6,2	2.527	8,0
Montgat	107	1,3	196	2,3	306	3,5	352	3,9
Pallejà	72	1,0	202	2,5	451	4,6	598	5,9
Palma de Cervelló (La)	72	2,9	97	3,5	143	5,0	173	5,9
Papiol (El)	40	1,2	131	3,7	212	5,8	229	6,2
Prat del Llobregat (El)	927	1,5	2.218	3,5	3.600	5,7	4.269	6,8
Ripollet	288	1,0	989	3,1	1.928	5,7	2.565	7,4
Sant Adrià del Besòs	240	0,7	734	2,2	1.509	4,6	1.996	6,1
Sant Andreu de la Barca	459	2,4	1.296	5,8	1.593	6,7	2.011	8,1
Sant Boi de Llobregat	1.142	1,4	2.665	3,3	4.554	5,6	5.526	6,8
Sant Climent de Llobregat	17	0,6	59	1,9	73	2,2	93	2,7
Sant Cugat del Vallès	1.969	3,9	4.771	8,0	7.013	10,8	8.186	11,6
Sant Feliu de Llobregat	275	0,7	1.234	3,0	2.386	5,7	2.875	6,8
Sant Joan Despí	240	0,9	771	2,7	1.480	4,9	1.863	6,0
Sant Just Desvern	609	4,4	1.079	7,4	1.237	8,3	1.462	9,6
Sant Vicenç dels Horts	461	1,9	929	3,7	1.271	4,8	1.446	5,4
Santa Coloma de Cervelló	32	0,8	112	2,0	180	2,7	213	3,1
Santa Coloma de Gramenet	1.824	1,5	6.269	5,4	12.720	10,9	16.769	14,2
Tiana	54	1,0	89	1,4	142	2,1	168	2,4
Torrelles de Llobregat	79	2,3	117	3,0	194	4,5	199	4,3
Viladecans	1.101	2,0	2.117	3,6	3.155	5,3	3.844	6,3
Total AMB	96.499	2,1	182.749	6,1	316.092	10,2	379.977	12,1

Font: Elaboració CED, Padró continu d'1 de gener de 1999, 2002, 2004 i 2005, amb dades de l'INE i l'Idescat.

La llatinoamericanització que caracteritzava el primer període 1999-2002 i la diversificació per orígens de 2002-2005 que constatarem per al conjunt de l'AMB per al segon, a nivell territorial té uns resultats aclaparadors. Tot i que la població, sigui quin sigui el seu origen continental segueix creixent a tots els municipis, l'increment dels llatinoamericans en detriment d'europaus i africans és contundent: l'any 1999 només hi havia 5 municipis en els que la població americana fos majoritària (no arribant mai a depassar el 50% de la població estrangera), amb contingents tan dispars com a Barcelona (14.656 americans), Cerdanyola del Vallès, Cornellà de Llobregat, Barberà o Badia (on només constaven 10 empadronats). L'any 2002 havien passat a ser 16 municipis on els americans eren majoritaris, i al 2004 eren 22 dels 36

municipis considerats, encara representant en cadascun d'aquests darrers més de la quarta part de la població estrangera. La població africana, que a 1999 era majoritària a 16 municipis, a 2002 s'havia reduït a 11, i el 2004 només mantenia el liderat a 5 municipis de l'AMB, i havia vist minvar el seu pes a tots els municipis menys a sis, i encara aquests darrers amb poca població estrangera o amb percentatges molt minsos. De tota manera, la marroquina segueix essent la nacionalitat majoritària a 19 municipis (Mapa 1). D'una banda trobem l'agrupació de l'eix del Llobregat, de l'altra, al Besòs, Santa Coloma de Gramenet, Badalona, Badia del Vallès, i Barberà del Vallès.

Mapa 1: Primera nacionalitat segons el municipi de residència (2004) i distribució segons els agregats continentals.

Font: Padró continu de població, a 1 de gener de 2004, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Quant a la diversificació, ja en la classificació continental, apareixen el darrer any dos municipis on per primer cop la població asiàtica és majoritària: Badalona i Santa Coloma de Gramenet. En els canvis en la representació de la població europea, també trobarem un efecte similar a l'esdevingut amb l'africana, però amb major variació de nacionalitats. En l'apartat 1.5. dedicat a la concentració de la població estrangera en l'AMB, veurem amb més detall l'evolució singular de la població europea comunitària respecte a la resta d'origens continentals.

1.4 L'evolució recent per barris a Barcelona: de la polarització a la generalització

L'evolució de la població estrangera a Barcelona des de 1991, reflecteix de forma paradigmàtica l'impacte de la globalització econòmica en termes de fluxos internacionals en una metròpoli europea. De la presència escassa de població estrangera, dualitzada en les seves característiques socioeconòmiques i fortament concentrada al territori, com apareixia a principis dels anys noranta, passarem a una situació marcada per: 1) la diversificació sociodemogràfica de la població de nacionalitat estrangera (quant a nacionalitats, però també quant a estratificació social); i com a conseqüència, 2) la presència generalitzada a tots els barris. Aquest procés d'una part entronca amb la pròpia tradició de creixement de la ciutat (Cabrè i Muñoz, 1997; Pujadas, 1985), des d'aquesta perspectiva, els nous migrants estrangers juguen un paper equivalent al que van tenir al seu temps els antics migrants arribats de la resta d'Espanya (veure Domingo, Bayona i López, 2004). Per altra banda, la pròpia especificitat de la internacionalització dels fluxos (quant a la nacionalitat dels migrants), però també pel que respecta al paper de Barcelona en la globalització, afegiran una nova dimensió.

Com en els anteriors apartats, per a veure l'evolució vertiginosa que ha suposat des de 1999 el creixement de la presència de població estrangera als barris de Barcelona, analitzarem l'evolució tenint en compte dos períodes: de 1996 a 2001, i de 2001 a 2004. En aquest cas s'han desplaçat les dades de referència avançant de 1999 a 1996, i de 2002 a 2001, únicament per raó de disponibilitat de dades. Per al Padró de 1996 i per al Cens de 2001, disposem de la desagregació completa per nacionalitats, detall que ignorem per al Padró Continu de 1999 i el de 2002. Ens prenem aquesta llicència tenint en compte que a la distribució de les característiques dels migrants els biaixos són mínims, més enllà de les discrepàncies de volum observades (recordem que el Cens de 2001, té com a data de referència el mes de novembre, mentre que el Padró continu de 2002 era d'1 de gener). Així, per exemple, la diferència de població estrangera censada a 2001 i l'empadronada un mes més tard al 2002 a Barcelona ciutat, és tan sols de 17.417 persones, que aleshores només representava l'1% dels empadronats a 2002. Per altra banda, analitzarem les dades d'1 de gener de 2004 com a darreres dades oficials pel Padró Continu. Per últim s'utilitzarà les dades provisionals a 30 de juny de 2005 (no depurades per l'INE), com a últimes dades disponibles.

L'any 1996, que pot considerar-se un punt d'inflexió respecte a la dinàmica precedent, la distribució territorial de la població estrangera a Barcelona es caracteritzava per un assentament en els barris amb dues àrees clares de sobrerrepresentació. D'una banda, al districte de Ciutat Vella, es localitzaven els residents amb nacionalitats asiàtiques i africanes, de l'altre, a Sarrià-Sant Gervasi destacava la residència d'europaus comunitaris. L'Eixample apareixia com a àrea de transició entre ambdues zones, essent els ciutadans de nacionalitats americanes el col·lectiu amb major presència. Tant a un costat com a l'altre d'aquesta línia que ens dividia la ciutat, la població estrangera era pràcticament inexistent, amb proporcions de residents força menors als del conjunt de la ciutat.

De 1996 a 2001, que correspondria a *grosso modo* amb el període caracteritzat anteriorment com de llatinoamericanització dels fluxos, vindria marcat per tres grans trets (veure Bayona i Blanco, 2004): 1) l'extensió de la presència de població estrangera a tots els barris de la ciutat; 2) la modificació de la jerarquia per barris, desapareixent la sobrerrepresentació als barris millor situats socioeconòmicament i emergint els barris caracteritzats per ser receptors de les antigues onades migratòries; i 3) el creixement del pes de la població procedent de l'Amèrica del Sud i Central, que a Barcelona ja s'havia constatat abans, s'incrementa amb la irrupció d'equatorians i colombians com a noves i preponderants nacionalitats.

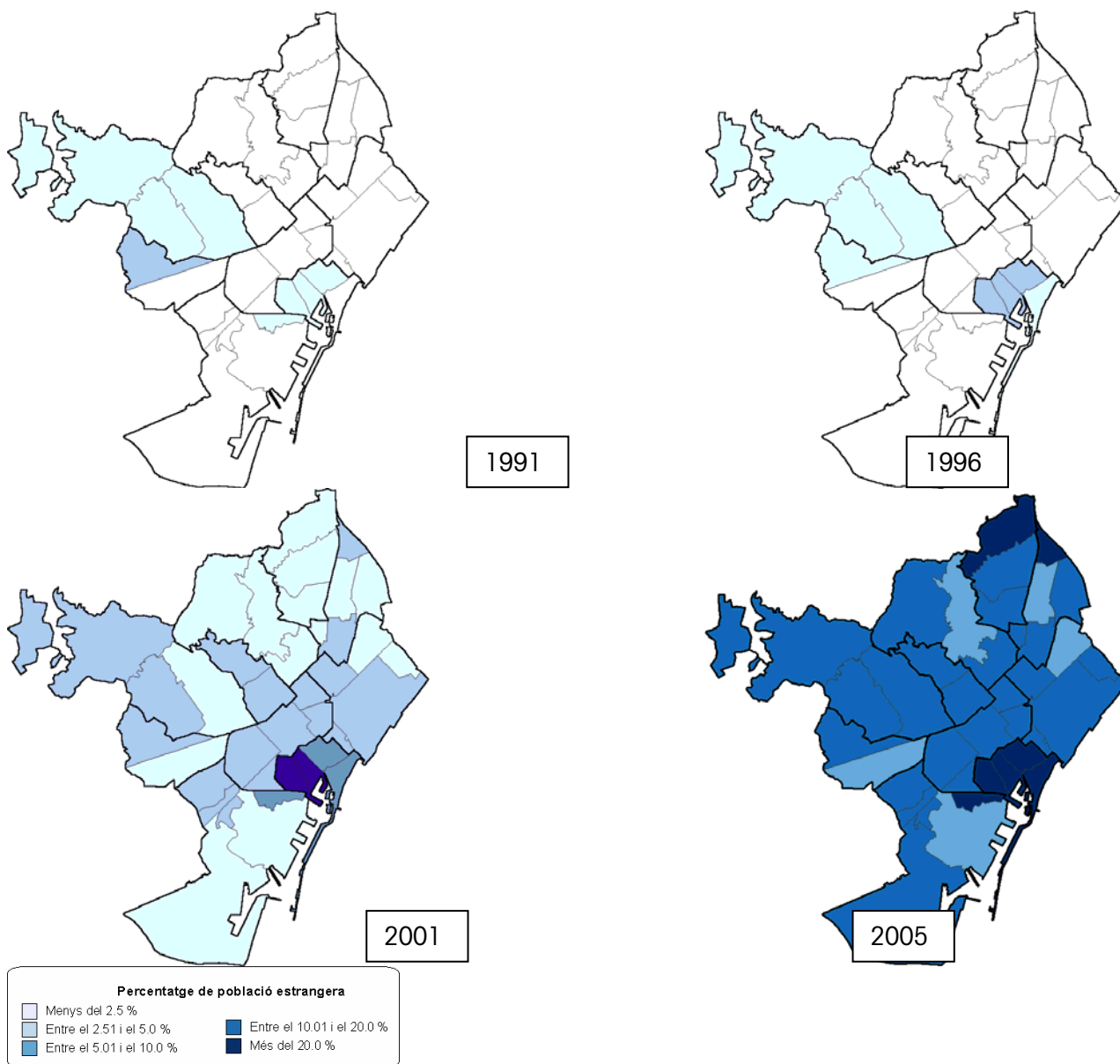
D'aquesta manera el creixement estrictament en termes de volum durant aquest primer període en el que el conjunt de la ciutat passa del 2 al 6,3% de població estrangera, significa que al 2001, tots els barris de Barcelona ultrapassen la mitjana de 5 anys enrere, amb un màxim al districte de Ciutat Vella (amb un 23%), però amb mínims del 4% no gaire allunyats de la mitjana (Sant Andreu i Horta-Guinardó). En termes absoluts vol dir que el creixement de 66 mil residents estrangers i escaig, es reparteix de forma desigual, barris com Ciutat Vella i l'Eixample que al 2001 concentraven el 40% de la població estrangera de la ciutat, marquen el ritme de creixement de la població total, triplicant els seus efectius, però d'altres que al 1996 la població estrangera a penes sobrepassaven el miler de persones, arriben a més que quintuplicar els efectius com en el cas de Nou Barris, o a quadruplicar-los, com a Horta-Guinardó, Sant Andreu, Sant Martí o Sants-Montjuïc. En aquesta dinàmica, destaca el creixement més lent de Sarrià-Sant Gervasi, tot i augmentar del 3 al 5% el percentatge de població estrangera, i gairebé doblar els seus efectius.

Durant aquest primer període, la població llatinoamericana passa a representar més de la meitat de tota la població estrangera de Barcelona (el 52,4%), només a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi estan per sota d'altres agregacions continentals (dels asiàtics en el primer cas i dels europeus comunitaris en el segon). A Nou Barris, en canvi, la població llatinoamericana arriba a representar el 70% de tota la població estrangera. Al 2001, l'equatoriana és la primera nacionalitat de 7 dels 10 districtes, quan al 1996 gairebé no hi havia equatorians a la ciutat, per la seva banda els colombians apareixen entre les cinc primeres nacionalitats a tots els districtes si exceptuem Ciutat Vella. Només els països europeus extra-comunitaris veuen augmentar el seu pes relatiu durant aquests anys a tots els districtes, essent en el cas de Barcelona una novetat (cosa que no succeïa amb els llatinoamericans). Si exceptuem el districte de Sarrià-Sant Gervasi on són els suïssos la nacionalitat extra-comunitària més representada, russos, romanesos i ucraïnesos es reparteixen el protagonisme d'aquest nou ascens. El creixement del pes dels llatinoamericans s'ha donat de forma

paral·lela al decreixement dels europeus comunitaris i africans a tots els districtes. Els asiàtics mantenen, gràcies als pakistanesos i els filipins, el seu pes a Ciutat Vella.

Figura 1: Proporcions de residents estrangers als barris, Barcelona 1991-2005.

Font: Cens de població de 1991 i de 2001, i Padró de població de 1996, amb dades de l'Idescat; Padró continu a 30 de juny de 2005, amb dades provisionals del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració CED.

De 2001 a 2005, que abans en conjunt hem caracteritzat per l'efecte accelerador del creixement combinat amb la diversificació de les nacionalitats, destaca per: 1) el creixement, tot i ser important ha estat inferior a l'experimentat durant el període anterior, fet que pot explicar el descens de Barcelona en el conjunt metropolità; 2) s'aferma el canvi en la jerarquia per districtes i barris, i aquells que eren emergents van guanyant força; i 3) es manté la distribució per grans agregacions continentals. El creixement que es dona entre finals de 2001 i mitjans de 2005, tot i ser inferior al de l'etapa anterior, ha estat de tal envergadura que un cop més tots els districtes i pràcticament la totalitat de barris superen la mitjana de 6% de població estrangera que tenia Barcelona al 2001. Nou Barris és el districte que més ha crescut, confirmant en conjunt el que en l'època anterior constituïa una novetat: l'augment de la població estrangera als antics barris crescuts amb les onades migratòries a partir dels anys seixanta. D'aquesta manera, els majors creixements s'han donat als barris de Ciutat Meridiana-Vallbona, Barri-Besòs i Bon Pastor. No es tracta només d'un

creixement afegit, sinó que es pot considerar l'inici d'un canvi rellevant en la composició de la població d'aquests barris per nacionalitat.

Si examinem l'actual jerarquia dels districtes de Barcelona, amb les dades provisionals de 30 de juny de 2005, Ciutat Vella segueix essent el que aplega el major nombre d'estrangers en termes absoluts (51.232), en termes relatius respecte al conjunt de la ciutat (20,6%), i en relació a la població del propi districte (43,9%)⁴. Aquests nivells però, no impliquen un augment de la concentració, sinó un manteniment del lideratge dins la ciutat. En el pol oposat, tot i l'increment en nombres absoluts i en nombres relatius de població estrangera experimentat per Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, aquests dos districtes continuen perdent pes en el conjunt de la ciutat (representant només el 3,6 i 6,3% al 2005), a favor dels districtes que inclouen barris abans anomenats emergents de creixement molt més ràpid. D'aquesta manera, si els districtes de Nou Barris i Sant Andreu encara tenen percentatges inferiors a la mitjana (12,8 i 10,8%), inclouen barris com Ciutat Meridiana Vallbona i Trinitat Vella on la població estrangera ja representa el 22,5 i el 27,1%.

Durant aquest segon període, la distribució per grans agregats continentals es manté seguint la tendència observada anteriorment: creixement del pes dels llatinoamericans, si bé a l'hegemonia dels equatorians que al 2005 ja són la primera nacionalitat a tots els districtes exceptuant, Ciutat Vella, Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, haurem d'afegir l'ascens dels argentins, que els trobarem entre les cinc primeres nacionalitats a tots els districtes, excepte Sants-Montjuïc, Ciutat Vella i Nou Barris. Els extracomunitaris segueixen augmentant el seu pes proporcional a tots els districtes, essent romanesos, ucraïnesos i russos els protagonistes d'aquest creixement. Els europeus comunitaris tan sols augmenten el seu pes al districte de Ciutat Vella i ho fan de forma generalitzada per nacionalitats, a Sarrià-Sant Gervasi és manté la francesa com a primera nacionalitat.

1.5 Indicadors de concentració de la població estrangera

L'evolució de la concentració de la població estrangera a Barcelona, respecte al conjunt de l'AMB, ens indueix a defensar el paper pioner que ha tingut el municipi quant a la recepció i difusió del fluxos migratoris internacionals. Tres són les raons principals: 1) la disminució del pes en benefici d'altres municipis s'ha fet sobretot comptant amb aquelles nacionalitats que eren significativament presents al municipi (i no a la resta de l'AMB); 2) el veïnatge territorial dels municipis que acabaran creixent més durant tot el període; i 3) l'atracció generada pel municipi de Barcelona per la població Europea de la Unió respecte encara a la resta de l'AMB.

En conjunt, des de 1999, com ja hem vist, Barcelona ha anat davallant lleugerament el seu pes respecte al total de la població de nacionalitat estrangera resident a l'AMB. Aquesta davallada es deu a un ritme de creixement diferent entre Barcelona i la resta de municipis i no pas a un estancament en el cas barceloní. Hi ha dos evolucions diferents, si considerem el període de 1999 a 2002, i de 2002 a 2004. Durant el primer destaquen tres tendències: 1) la disminució de Barcelona és mínima, degut a un creixement similar; 2) el creixement a l'AMB sembla estar directament relacionat amb el veïnatge amb Barcelona; i 3) respecte a les nacionalitats, Barcelona actua com a difusora d'algunes (llatinoamericanes i asiàtiques), alhora que rep l'impacte de noves (equatorians i colombians entre els llatinoamericans) i persones procedents dels països de l'Est (romanesos, ucraïnesos i russos). Durant aquest període cal remarcar com, a part del creixement autònom dels diferents municipis de l'AMB, el veïnatge i el contínuum urbà s'han beneficiat d'aquesta pèrdua de pes barcelonina. Efectivament, en primer lloc són L'Hospitalet de Llobregat, Badalona i Santa Coloma de Gramenet els que veuen augmentar més el seu pes dins l'àmbit metropolità: el que fa pensar en la importància de la difusió per raons residencials. En contraposició al decreixement de Barcelona, de 1999 a 2002 la concentració de la població estrangera als quatre municipis augmenta de 75 al 79%.

---

⁴ Les dades a 30 de juny de 2005, cedides pel Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona, són provisionals, i no han estat depurades des de l'INE. Aquest procés, que té en compte les altes i baixes entre municipis, per l'1 de gener de 2005 va esborrar prop d'onze mil residents estrangers. Al mateix temps, aquestes dades contenen un contingent d'aproximadament 10 mil residents estrangers sense residència fixa en el municipi, i que són adscrits a la seu del Departament d'Estadística, al districte de Ciutat Vella, concretament al barri Gòtic. Ambdós fets no s'han tingut en compte en les dades que es presenten a continuació.

Taula 4: Proporció de residents estrangers a l'Àrea Metropolitana de Barcelona enregistrats a la ciutat de Barcelona, segons l'agregat continental, 1999-2005.

	Àfrica	Amèrica	Àsia	Unió Europea	Resta d'Europa	Total Estrangers
1999	39,5	70,7	78,2	63,4		62,2
2002	38,5	66,5	73,3	63,9	67,6	61,7
2004	37,5	61,7	65,1	68,8	63,1	59,6
2005	35,9	60,0	61,4	68,6	59,0	57,9

Font: Padró de població, 1999, 2002, 2004 i 2005, amb dades de l'INE i l'Idescat. Elaboració CED.

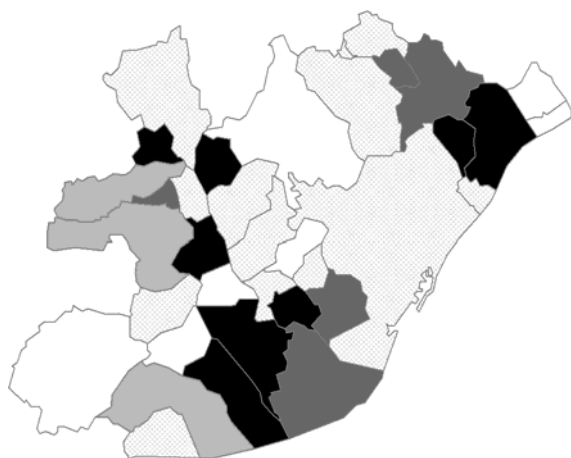
Durant el segon període són de subratllar els següents esdeveniments: 1) Barcelona desaccelerava el seu creixement, mentre que la resta de municipis de l'AMB seguien experimentant un efecte "bola de neu"; 2) la concentració dels estrangers al conjunt de l'AMB confirmava la importància del contínuum urbà a la pauta d'assentament de la població estrangera, mantenint la concentració dels quatre grans municipis esmentats; i 3) la diversificació d'origens que es verifica en el conjunt, apareix notablement acotada en el territori, mentre Barcelona continua perdent pes entre els llatinoamericans (amb l'excepció de xilens i mexicans), asiàtics (pakistanesos i xinesos, però no filipins), i europeus de l'Est de forma general, en canvi, creix la concentració d'europeus comunitaris (francesos, britànics i alemanys, principalment).

Per tenir una panoràmica de la situació de la concentració de la població estrangera a l'AMB s'ha calculat un quocient de localització, que relaciona la proporció d'un agregat continental determinat per a un municipi amb la seva presència al conjunt de l'àrea metropolitana (veure Brown i Chung, 2006). El principal resultat d'aquest exercici és copsar el veïnatge, relacionat amb pautes de difusió territorial com la clau de la presència per al total de la població estrangera a l'AMB, i sobretot a aquelles agregacions continentals on Barcelona ha estat tradicionalment la principal receptora, com és el cas d'europeus, llatinoamericans i asiàtics. Pels europeus (EU-25), els municipis amb majors nivells de renda són els que estan sobrerrepresentats (Sant Cugat, Sant Just Desvern i Castelldefels), així com succeeix a nivell de barris dins del propi municipi de Barcelona. Com a pauta nova podríem constatar certa especialització territorial recent en la difusió i assentament de la població llatinoamericana i asiàtica. Així, si bé també és visible la importància del contínuum urbà, i encara que tots dos col·lectius són presents a banda i banda del territori, els asiàtics (xinesos i pakistanesos) estan sobrerrepresentats a la zona del Besòs (Santa Coloma i Badalona), mentre que els llatinoamericans (bàsicament els equatorians) ho estan a la del Llobregat (l'Hospitalet i Cornellà). Aquesta divisió hauria de ser interpretada com producte de la idiosincràsia de les cadenes migratòries de les principals nacionalitats considerades per sobre d'altres diferències d'ocupació o de filtre residencial. Els africans són els que segueixen tenint una pauta de distribució que podria relacionar-se més obertament amb l'especialització de l'activitat i l'antiguitat dels corrents migratoris, trobant-los com ja s'ha assenyalat, primordialment localitzats a banda i banda de la ciutat, i amb una major difusió en els municipis.

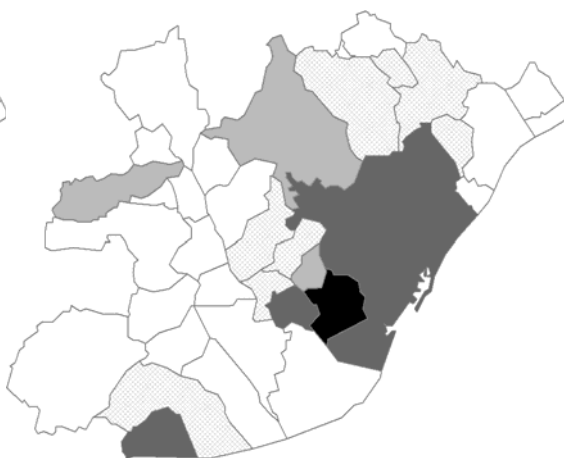
Si el que avaluem és la segregació (veure taula 5), mesurada com la diferència en les distribucions d'una nacionalitat en comparació a la distribució del total de població de cada secció censal (Massey i Denton, 1988), aquesta sembla estar directament relacionada encara amb la difusió dels col·lectius més enllà del municipi de Barcelona, juntament amb l'efecte distorsionador del volum, quan aquest és assenyaladament menor que el de la resta de contingents analitzats. D'aquesta manera, en el primer cas podríem considerar pakistanesos i nord-americans (per la seva gairebé exclusiva concentració a Barcelona), mentre que en el segon cas trobaríem les nacionalitats relativament més recents, com ucraïnesos o bolivians. És notori doncs, que les pautes de segregació a l'AMB, a hores d'ara es regeixen molt més pel propi procés migratori que per característiques d'assentament clarament diferenciades per la nacionalitat, o atribuïbles a d'altres factors extrademogràfics. Valors similars entre diferents nacionalitats (com llatinoamericans, europeus o africans) per l'AMB, són el resultat de pautes de distribució concentrades al municipi però difuses dins els barris (com els peruans), o al contrari, de major dispersió a l'àrea metropolitana, però molt concentrades al municipi (marroquins).

Figura 1. Quocient de localització de la població de nacionalitat estrangera a l'AMB, segons l'agregat continental, 2005.

ÀFRICA

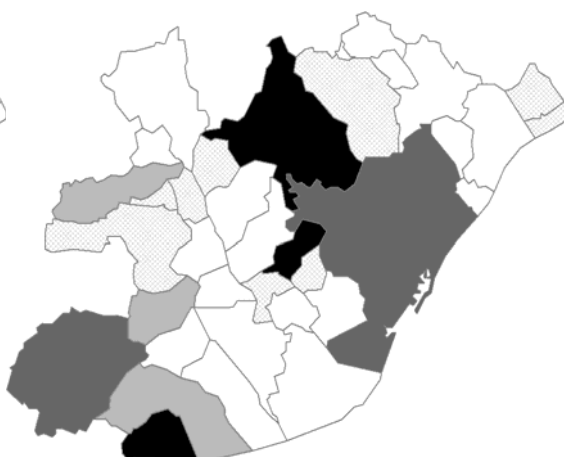
AMÈRICA

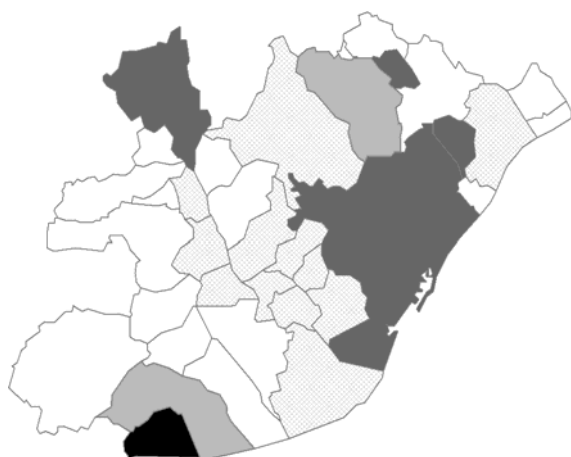
ÀSIA

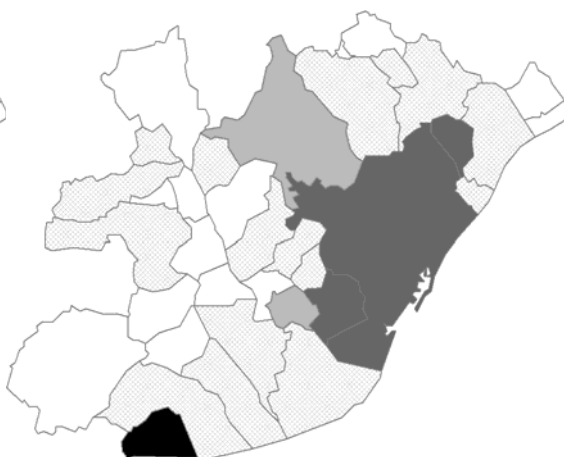
UNIÓ EUROPEA (25)

RESTA EUROPA

TOTAL ESTRANGERS

Font: Padró continu de població a 1 de gener de 2005, amb dades de l'INE. Elaboració CED.

Taula 5: Índex de segregació per la població de nacionalitat estrangera a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, segons la secció censal, 2001.

Unió Europea	45,2	Amèrica	34,5
Alemanya	61,6	Estats Units	71,8
França	53,6	Canadà	93,3
Itàlia	51,8	Mèxic	70,7
Regne Unit	43,5	Argentina	51,6
Resta d'Europa	53,7	Bolívia	82,7
Romania	80,7	Brasil	62,9
Rússia	80,3	Colòmbia	45,2
Ucraïna	84,3	Equador	49,7
Àfrica	51,2	Perú	51,5
Marroc	56,0	Rep. Dominicana	66,0
Àsia	59,4	Xile	62,7
Pakistan	84,2	Cuba	57,8
Xina	70,1		
Filipines	84,9	Total estrangers	31,2

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

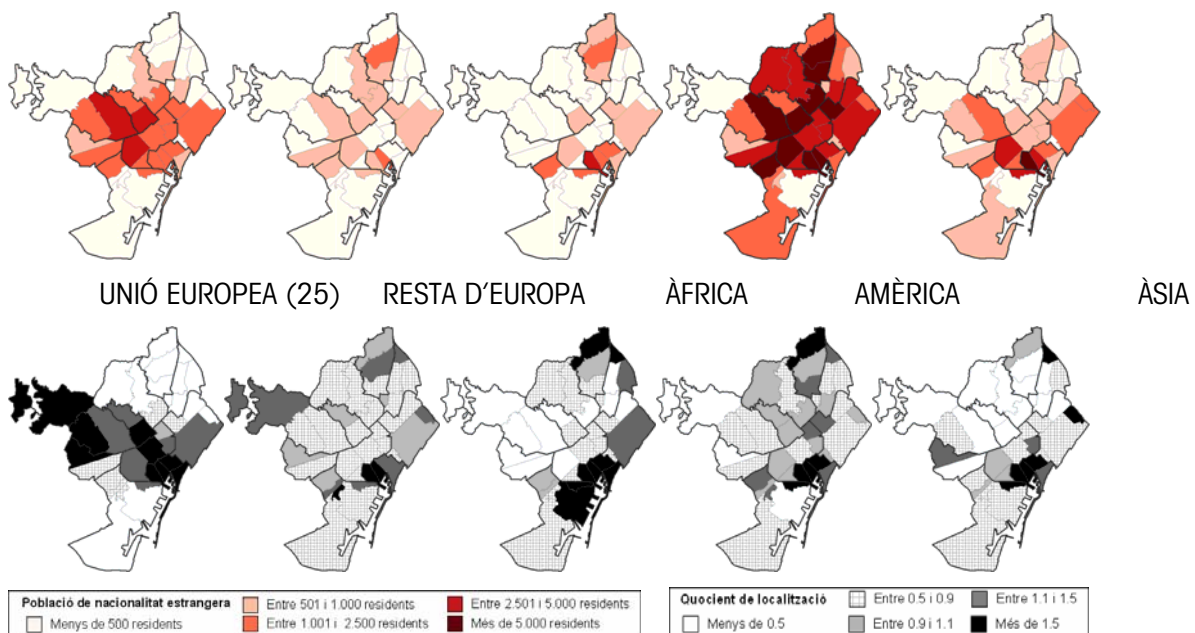
Taula 6: Índex de dissimilaritat entre les agrupacions continentals, a nivell de secció censal per l'Àrea metropolitana de Barcelona, 2001.

	Unió Europea	Resta d'Europa	Amèrica	Àfrica	Àsia
Unió Europea	-----	54,9	44,3	66,9	60,3
Resta d'Europa	-----	-----	50,6	64,0	62,6
Amèrica	-----	-----	-----	50,8	54,8
Àfrica	-----	-----	-----	-----	57,3
Àsia	-----	-----	-----	-----	-----

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

L'índex de dissimilaritat (veure taula 6), per la seva banda, que compara a nivell de secció censal la distribució en el territori de dues nacionalitats, presenta valors màxims polaritzats en les característiques socioeconòmiques més allunyades, expressades per l'agrupació continental: no és una sorpresa que la població africana o l'europea comunitària doncs, siguin les que presenten uns índexs més elevats. Pel que respecta a la resta d'Europa, haurem de tenir en compte que estem treballant amb dades de 2001, quan es registraven pocs casos d'aquestes nacionalitats, molt possiblement aquest indicador hagi disminuït per l'any 2005, en paral·lel al creixement dels contingents procedents de l'Europa de l'Est.

Figura 4: Residents estrangers a Barcelona, per barris, en nombres absoluts, i quocient de localització, segons els agregats continentals, Barcelona, 30 de juny de 2005.

Font: Padró continu de població, amb dades provisionals a 30 de juny de 2005, Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració CED.

1.6 Pautes de distribució territorial per nacionalitat en els barris

La concentració de les nacionalitats a Barcelona en relació a l'Àrea Metropolitana, vistes en els apartats precedents, no guarden relació estreta amb les pautes observades dins de la ciutat. En aquesta estratificació migratòria continuada, la concentració i la segregació poden considerar-se com la conseqüència dels comportaments dels individus i les famílies davant del mercat de l'habitatge dins de les oportunitats i limitacions que imposa el context social i espacial (Bolt i altres, 2002). Serà així com nacionalitats fortament concentrades en el municipi, alhora mostren altes concentracions territorials dins de la ciutat, sigui el cas de dues nacionalitats asiàtiques, pakistanesos i filipins. En canvi, de la concentració en termes similars d'europaus comunitaris i d'americans a Barcelona en resulta unes pautes de certa concentració entre els primers, per una dispersió en la ciutat en el cas dels segons. En darrer terme, els africans, en la seva majoria marroquins, que donen pel conjunt la menor concentració a la ciutat, en canvi reflecteixen una elevada concentració en els barris.

Per grans agregacions continentals, en la pauta observada pels ciutadans de la Unió Europea (UE-25) l'any 2005, destaca sobretot l'aparició de Ciutat Vella com a nou espai de concentració, que ja s'apuntava a partir de 2001, a part de la tradicional sobrerrepresentació als barris amb major nivell de renda, amb un patró d'assentament caracteritzat per la continuïtat territorial. D'aquestes tres característiques, la primera, seria per a nosaltres la més important, ja que podria apuntar o bé a una transformació del territori, fent-se atractiu per a estrangers amb categories socioprofessionals més elevades que fins ara, o bé que el ventall de la diversitat entre els europeus de la UE s'ha ampliat força (hem de comptar que estem treballant amb la UE ampliada, i per tant s'engloba la migració econòmica de polonesos ja arribats amb anterioritat a Barcelona).

Per la seva banda, l'agregat corresponent a la resta d'Europa, presenta una concentració a Ciutat Vella, encara que a diferència del que passava amb els ciutadans de la UE, apareix menys polaritzat a nivell territorial, degut principalment a l'heterogeneïtat del conjunt que els atorga representació a barris habitats per població de diferents perfils socioprofessionals, i a la relativa dispersió dels immigrants amb nacionalitat d'algun país de l'Est. La població africana, en conjunt segueix essent una de les poblacions amb major concentració territorial, tot i que la tendència és a que aquesta sigui cada cop menor. Així, a part del nucli de Ciutat Vella, al 2005 es pot apreciar clarament d'un costat l'extensió al Poble Sec i de l'altre la

sobrerrepresentació a Trinitat Vella i Ciutat Meridiana-Vallbona (relacionat amb el veïnatge amb Santa Coloma).

Els americans són els més dispersos al territori, en consonància també amb una major heterogeneïtat dels seus perfils socioeconòmics comparat amb d'altres agrupacions continentals. I encara que a certs barris puguin estar sobrerrepresentats (com per exemple a Ciutat Vella, Poble Sec o Ciutat Meridiana-Vallbona), els seus valors de concentració sempre són menors que el d'altres agregacions continentals presents (asiàtics i africans). Per últim, els asiàtics són els que tenen majors concentracions, a Ciutat Vella i al Poble Sec, i molt recentment a Trinitat Vella i a Barri Besòs. D'un costat l'agrupació, de la mateixa manera que passava amb la Resta d'Europa, encobreix una forta heterogeneïtat, però encara més especialitzada en el territori, amb una clara correspondència entre algunes de les nacionalitats i la ubicació gairebé exclusiva respecte a d'altres nacionalitats orientals. En aquest sentit assenyalem encara la sobrerrepresentació a Pedralbes imputable a la colònia japonesa, mentre que els filipins només apareixen a Ciutat Vella, Poble Sec i Esquerra de l'Eixample, els xinesos a l'Eixample, i els pakistanesos a Ciutat Vella estenent-se vers els nord-est de la ciutat.

Per les nacionalitats, i dins dels límits barcelonins, es poden identificar tres pautes d'inserció territorials, caracteritzades a partir del seu nivell de segregació (veure Domingo i Bayona, 2005): 1) molt alta concentració i segregació, que inclouria als residents amb nacionalitat pakistanesa i filipina com a exemples principals, i que es caracteritzarien per una distribució espacial en la ciutat definida per una alta concentració en l'espai, en concret a Ciutat Vella; 2) concentració i segregació mitjanes, amb marroquins, xinesos, i dominicans com a nacionalitats més representatives, però que també inclouria els nacionals dels països de la Unió Europea; en aquest cas, els valors obtinguts de concentració i segregació són força més baixos que els anteriors, i descendents en el temps, i a més de Ciutat Vella per les tres primeres nacionalitats s'observarien altres espais de distribució; en canvi, els europeus comunitaris es trobarien sobrerrepresentats especialment en els barris amb millors condicions socioeconòmiques del municipi; i 3) model dispers, amb colombians, equatorians, argentins i peruans, així com la majoria de nacionalitats sud-americanes i algunes de les europees de l'Est, amb indicadors força baixos i amb una distribució pròxima a la del conjunt de ciutadans de Barcelona.

A l'hora de definir aquestes pautes, s'han utilitzat dos indicadors, l'índex de segregació i l'índex de dissimilaritat (calculats a nivell de barri per poder mantenir una sèrie històrica). Entre les nacionalitats del primer model, filipins i pakistanesos, els valors de segregació són, amb diferència, els més elevats en el municipi. En ambdues nacionalitats, aquests valors s'incrementen en el temps fins 2001, i no serà sinó en els darrers recomptes, a partir de 2004, que s'observa una dispersió en els barris. Degut a l'alta concentració d'ambdues nacionalitats, la dissimilaritat en relació a la resta serà sempre elevada, a excepció dels marroquins entre els pakistanesos. Per últim, dins d'aquesta tipologia de forta concentració podem encabir-hi la distribució del col·lectiu indi, que durant els darrers anys ha anat guanyant protagonisme, però que a diferència dels casos anteriors ja des d'un principi apareix amb un índex de segregació inferior i amb major presència a diversos barris de la ciutat.

Taula 7: Índex de segregació per les principals nacionalitats estrangeres presents a Barcelona, a nivell de Zona Estadística Gran (barri), 1991, 1996, 2001 i 2005.

	Any 1991	Any 1996	Any 2001	Any 2005
Equador	37,3	37,8	19,8	19,7
Marroc	65,8	53,2	47,9	41,1
Perú	26,0	22,5	21,5	17,8
Colòmbia	24,2	24,2	17,3	12,0
Rep. Dominicana	42,7	31,2	34,2	29,5
Pakistan	-	69,6	70,3	64,2
Filipines	59,6	62,4	68,1	65,9
Itàlia	38,1	29,1	29,2	23,0
França	35,7	33,2	31,5	31,9
Argentina	22,5	19,4	21,7	17,9
Xina	42,4	29,3	26,9	24,2
Alemanya	42,0	41,5	35,7	32,0
Regne Unit	35,0	31,9	31,5	32,2
Romania	43,9	41,8	28,6	22,2
Rússia	-	-	18,8	23,8
Ucraïna	-	-	26,4	23,1
Cuba	-	15,7	17,1	13,9
EUA	37,5	37,5	37,3	35,5
Mèxic	32,6	29,7	25,2	25,5
Bolívia	39,0	41,7	33,0	27,8
Brasil	28,7	29,1	19,5	20,1
Uruguai	23,0	20,2	21,3	14,0
Veneçuela	34,7	28,8	23,5	17,8
Xile	23,1	24,9	20,8	20,6
Índia	57,2	48,1	55,4	53,1
Algèria	47,8	34,0	40,3	39,5

Font: Cens de població de 1991 i 2001; Padró de població de 1996; (Idescat); Padró continu de població a 30 de juny de 2005, amb dades provisionals del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració CED.

En el segon model, per un cantó marroquins, dominicans i xinesos experimenten valors de segregació moderats, i descendents en el temps. A la seva concentració a Ciutat Vella, s'hi ha de sumar altres indrets de localització. L'Eixample, entre els xinesos, el nord-est del municipi en els marroquins o dominicans, són espais des de mitjans dels noranta d'inserció, avançant l'increment de població de nacionalitat estrangera d'aquests barris a partir de 2001. Els xinesos destaquen per l'associació entre la residència i l'ocupació, així la seva ubicació als barris de Barcelona, tradueix també l'extensió de la seva activitat, essent un dels col·lectius paradigmàtics del que s'ha anomenat "negoci ètnic". El segon grup de nacionalitats que es caracteritzen per una concentració mitjana, majoritàriament europees comunitàries, com ja s'ha apuntat reflecteix el creixement i extensió territorial dels darrers anys, si bé aquesta difusió, al contrari d'altres nacionalitats està força limitada a l'eix que va de Ciutat Vella fins al centre tradicional que representava Pedralbes. Alemanys, francesos i italians tenen pautes semblants, tot i que en el cas dels darrers, s'ha de comptar amb els ciutadans d'origen argentí nacionalitzats italians. Entre les nacionalitats emergents, els mexicans segueixen aquesta pauta de distribució, amb un perfil caracteritzat pel pes dels estudiants, en comparació a la resta de nacionalitats.

Per últim, trobem un tercer grup caracteritzat per la dispersió, en el que les nacionalitats llatinoamericanes en podrien ser el màxim exemple. D'un costa podem identificar la pauta de les nacionalitats amb una certa antiguitat (argentins, peruans o fins i tot colombians i equatorians), i de l'altre les que tenen un creixement a la ciutat molt més recent, com és el cas dels bolivians i romanesos (i per extensió altres països de l'Est, com es pot comprovar atenint als índex de segregació). Cal remarcar, que malgrat la feble concentració d'aquestes nacionalitats, i per tant la seva difusió als barris de la ciutat, el districte de Sarrià-Sant Gervasi, i

les Corts, per amunt de la Diagonal, apareixen com a zones de subrepresentació per a tots els col·lectius esmentats.

Taula 8: Índex de dissimilaritat entre les nacionalitats amb major nombre de residents a Barcelona (ZEG), 2001 i 2004.

	2001											
	Equador	Marroc	Perú	Colòmbia	Rep.Dom.	Pakistan	Filipines	Itàlia	França	Argentina	Xina	Alemanya
Equador	---	38,4	23,9	17,5	24,0	60,8	63,4	37,4	41,2	25,9	29,0	44,3
Marroc	34,9	---	50,0	40,9	28,6	34,3	54,7	50,3	52,1	40,1	47,1	55,7
Perú	21,5	43,7	---	18,2	31,0	72,8	63,2	34,1	38,2	24,9	26,0	43,7
Colòmbia	19,4	38,2	13,4	---	27,4	63,2	60,6	29,0	33,9	16,7	26,6	36,0
Rep. Dom.	20,9	25,9	27,9	25,6	---	55,1	59,4	41,2	45,8	31,4	34,4	50,7
Pakistan	57,7	32,7	66,5	61,2	49,2	---	36,7	67,5	67,3	61,6	66,7	68,9
Filipines	66,0	51,8	64,8	61,3	56,2	35,3	---	58,3	60,1	54,7	58,7	61,6
Itàlia	37,5	40,7	30,6	24,0	36,2	60,2	57,1	---	10,1	18,3	27,7	12,5
França	46,5	47,1	39,9	33,6	43,4	63,0	57,2	12,2	---	22,9	30,0	10,4
Argentina	30,1	36,7	22,9	16,0	31,3	58,2	57,4	9,7	20,5	---	24,1	27,2
Xina	28,6	39,4	22,3	22,4	29,7	62,5	59,6	25,2	32,7	21,8	---	36,5
Alemanya	46,6	45,6	40,8	34,0	43,0	62,2	57,1	10,9	8,5	19,9	33,6	---

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat; Padró continu de població a 30 de juny de 2005, amb dades provisionals del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració CED.

2. Família i estructura de la llar entre la població estrangera a 2001

La tipologia de les llars utilitzada parteix de la proposada per Peter Laslett (1972), en funció de la identificació i quantificació dels nuclis familiars i de la presència o absència d'altres persones residents en un mateix habitatge. S'entén per nucli familiar una concepció restringida de la família als vincles de parentiu més estrets, que inclouen els matrimonis o parelles (amb o sense fills, sempre que aquests fills no estiguin residint amb la pròpia parella a la mateixa llar) i les famílies monoparentals (pare o mare amb la respectiva descendència, i que aquests fills, com al cas anterior no resideixin amb la pròpia parella a la llar). Per família, en canvi, s'entén literalment a un "*grupo de personas (dos o más) que, residiendo en la misma vivienda familiar, están vinculadas por lazos de parentesco, ya sean de sangre o políticos, e independientemente de su grado*" (plana web de l'INE), amb una concepció més extensa.

La tipologia de l'INE defineix sis grans grups, a partir del criteri de si formen o no família i de la presència d'altres persones emparentades: 1) llars unipersonals; 2) una família sense altres persones; 3) una família amb altres persones no emparentades; 4) llars multipersonals que no formen família; 5) dos o més famílies sense altres persones; i 6) dos o més famílies més altres persones no emparentades. En la tipologia de l'Idescat (2000) aplicada a les dades de l'Estadística de població de 1996 es podien, en canvi, distingir cinc grans tipus de llar: 1) les **llars unipersonals**, que són aquelles on hi viu una sola persona; 2) les **llars sense nucli**, formades per dues persones o més, que no conformen nucli familiar, però que poden estar emparentades o no, es distingirà entre si formen o no família i si hi resideix o no altres persones; 3) les **llars nuclears simples**, compostes per un sol nucli familiar, en absència d'altres persones, on es distingeix entre: parelles sense fills; parelles amb fills; pares sols amb fills; i mares soles amb fills; 4) les **llars nuclears extenses**, formades per un nucli familiar, però amb la presència d'altres persones. Es distingeix entre: parelles sense fills amb altres persones; parelles amb fills amb altres persones; pares sols amb fills amb altres persones; i mares soles amb fills amb altres persones; i 5) les **llars múltiples**, constituïdes per dos nuclis o més. Es fa la distinció entre aquelles formades per dos nuclis o més segons si hi resideixen persones emparentades.

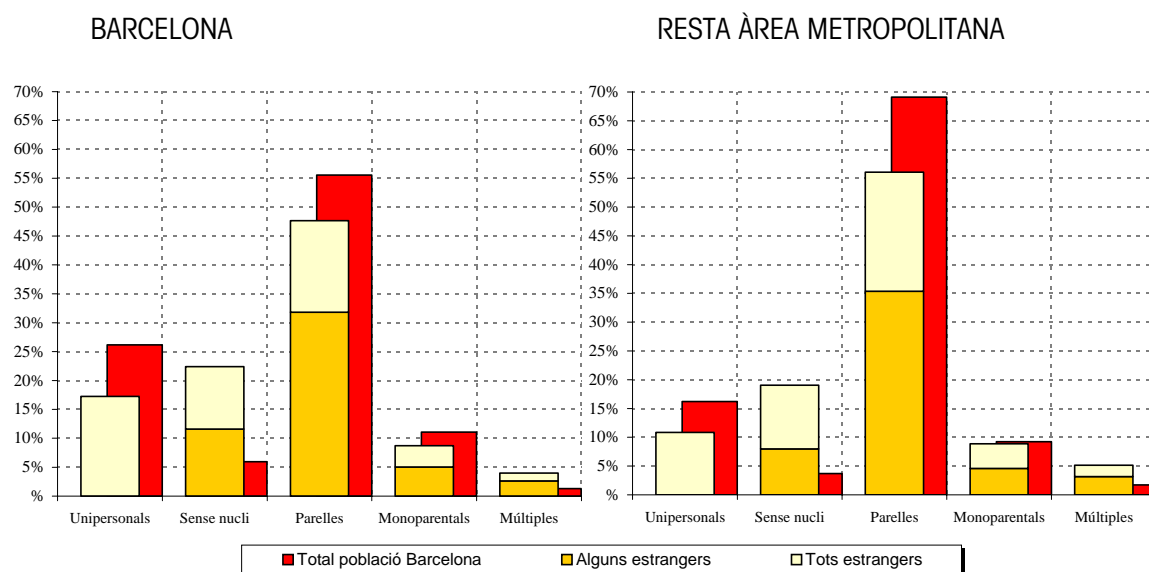
En l'anàlisi i presentació dels resultats s'han reorganitzat les dades, reformulant les llars nuclears simples i extenses en dues altres categories, en funció de si són llars formades per parelles o bé llars monoparentals, ja que donen lloc a estructures força diferenciades en les situacions derivades del fenomen migratori quan les

representem des de la perspectiva de la població segons el tipus de llar on resideix, i on les estratègies migratòries prenen important rellevància, existint diferències contrastades entre els diversos orígens nacionals (veure Domingo, Brancós i Bayona, 2002).

2.1 Tipologia de les llars on viu població de nacionalitat estrangera

Segons el Cens de 2001, a l'Àrea metropolitana de Barcelona hi trobem 1.095.667 llars, on hi viuen 2.918.495 persones, per tant, l'ocupació mitjana de les llars serà de 2,66 residents. D'aquestes llars, més de la meitat, 594.452, les trobem a la ciutat de Barcelona, amb una ocupació mitjana menor, de 2,51 persones per llar, i 501.215 a la resta de l'AMB, on s'incrementa la diferència en la talla de la llar, que se situa en 2,84 persones llar. Si la dimensió mitjana de les llars a Barcelona és força baixa, la dels seus municipis veïns supera fins i tot el valor pel mateix any a Catalunya (2,72) i és del mateix ordre que el del conjunt d'Espanya (2,85).

Figura 5. Llars a la ciutat de Barcelona i la Resta de l'AMB l'any 2001, total i amb presència d'estrangers, segons si els que hi resideixen són tots o alguns estrangers, per tipus de llar.

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Aquestes diferències s'han d'atribuir a la diversa composició segons el tipus de llar a Barcelona i la resta de l'AMB, especialment important en el pes de les llars amb parelles, sobretot el de les parelles amb fills. A Barcelona ciutat el 55,6% de les llars són formades a partir d'una parella, per un 69% en la resta de l'AMB. El pes de les parelles sense fills és similar (21,9 per 22,5% respectivament) en ambdues unitats, mentre que les parelles amb fills marquen les diferències, el 33,6% a Barcelona i el 46,5% a la resta de l'AMB. En contraposició, a Barcelona el nombre de llars unipersonals és força major (el 26% i el 16%), però també les llars sense nucli (5,9 per 3,6%) i monoparentals (11 i 9,2%), essent les llars múltiples en ambdós casos poc presents (1,3 i 1,7%). Aquestes diferències reflecteixen bàsicament la diferent estructura per edat de la població.

Entre la població de nacionalitat estrangera, les llars formades per parelles també són les més representades, un 47,7% a Barcelona i un 56,1% a la resta de l'Àrea Metropolitana, mantenint-se les diferències territorials trobades en el conjunt de les llars, tot i que amb menor intensitat. Al contrari que en el total de les llars, les llars sense nucli tenen un gran protagonisme, i representen aproximadament una de cada cinc llars amb estrangers (el 22,4 i el 19% respectivament). En canvi, les llars unipersonals tenen menor pes, del 17,2 i el 10,9%, fet que també es dona entre les monoparentals, mentre que les llars múltiples tripliquen les del conjunt.

Taula 9: Distribució de les llars a Barcelona, segons el tipus de llar i la presència d'estrangers, 2001.

Barcelona	Tots estrangers	%	Algún estranger	%	Total estrangers	%	Total BCN	%
Llars unipersonals	6.832	35,2	0	0,0	6.832	17,2	155.463	26,2
Unipersonals	6.832	35,2	0	0,0	6.832	17,2	155.463	26,2
Llars sense nucli	4.287	22,1	4.586	22,7	8.873	22,4	35.346	5,9
No Familiar	1.746	9,0	2.578	12,8	4.324	10,9	10.582	1,8
Sense Nucli	873	4,5	394	1,9	1.267	3,2	19.870	3,3
No nucli + no parents	722	3,7	656	3,2	1.378	3,5	2.313	0,4
Dues o més famílies	377	1,9	584	2,9	961	2,4	1.598	0,3
Dues o més famílies + no parents	569	2,9	374	1,9	943	2,4	983	0,2
Llars formades per parelles	6.280	32,4	12.598	62,3	18.878	47,7	330.335	55,6
Parella sense fills	1.936	10,0	3.766	18,6	5.702	14,4	115.497	19,4
Parella amb fills	1.916	9,9	4.471	22,1	6.387	16,1	181.398	30,5
Parella sense fills + altres persones	1.215	6,3	1.858	9,2	3.073	7,8	14.729	2,5
Parella amb fills + altres persones	1.213	6,3	2.503	12,4	3.716	9,4	18.711	3,1
Llars Monoparentals	1.455	7,5	1.991	9,9	3.446	8,7	65.671	11,0
Pares amb Fills	171	0,9	122	0,6	293	0,7	8.862	1,5
Mares amb Fills	549	2,8	551	2,7	1.100	2,8	45.479	7,7
Pares amb fills amb altres persones	236	1,2	343	1,7	579	1,5	2.239	0,4
Mares amb fills amb altres persones	499	2,6	975	4,8	1.474	3,7	9.091	1,5
Llars Múltiples	540	2,8	1.038	5,1	1.578	4,0	7.637	1,3
Dos o més nuclis	258	1,3	685	3,4	943	2,4	6.162	1,0
Dos o més nuclis + altres persones	282	1,5	353	1,7	635	1,6	1.475	0,2
Total	19.394	100,0	20.213	100,0	39.607	100,0	594.452	100,0

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Taula 10: Distribució de les llars a la Resta de l'AMB, segons el tipus de llar i la presència d'estrangers, 2001.

Resta d'AMB	Tots estrangers	%	Algún estranger	%	Total estrangers	%	Total resta d'AMB	%
Llars unipersonals	2.329	22,2	0	0,0	2.329	10,9	81.297	16,2
Unipersonals	2.329	22,2	0	0,0	2.329	10,9	81.297	16,2
Llars sense nucli	2.380	22,7	1.708	15,6	4.088	19,1	18.479	3,7
No Familiar	756	7,2	714	6,5	1.470	6,9	4.777	1,0
Sense Nucli	524	5,0	156	1,4	680	3,2	10.207	2,0
No nucli + no parents	492	4,7	225	2,1	717	3,3	1.287	0,3
Dues o més famílies	268	2,6	395	3,6	663	3,1	1.606	0,3
Dues o més famílies + no parents	340	3,2	218	2,0	558	2,6	602	0,1
Llars formades per parelles	4.439	42,3	7.589	69,2	12.028	56,1	346.468	69,1
Parella sense fills	914	8,7	1.691	15,4	2.605	12,1	102.427	20,4
Parella amb fills	1.645	15,7	3.315	30,2	4.960	23,1	214.181	42,7
Parella sense fills + altres persones	806	7,7	833	7,6	1.639	7,6	10.705	2,1
Parella amb fills + altres persones	1.074	10,2	1.750	16,0	2.824	13,2	19.155	3,8
Llars Monoparentals	923	8,8	986	9,0	1.909	8,9	46.291	9,2
Pares amb Fills	141	1,3	61	0,6	202	0,9	6.565	1,3
Mares amb Fills	276	2,6	252	2,3	528	2,5	31.645	6,3
Pares amb fills amb altres persones	232	2,2	207	1,9	439	2,0	1.869	0,4
Mares amb fills amb altres persones	274	2,6	466	4,3	740	3,4	6.212	1,2
Llars Múltiples	425	4,0	678	6,2	1.103	5,1	8.680	1,7
Dos o més nuclis	219	2,1	464	4,2	683	3,2	7.190	1,4
Dos o més nuclis + altres persones	206	2,0	214	2,0	420	2,0	1.490	0,3
Total	10.496	100,0	10.961	100,0	21.457	100,0	501.215	100,0

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Aquesta primera aproximació des de la perspectiva de les llars sembla apuntar a dues característiques que caldrà corroborar des de l'òptica de la distribució de les persones de nacionalitat estrangera segons el tipus de llar. En primer lloc, comparant llars on resideixen estrangers i el total de llars, tant per a Barcelona ciutat com per a la resta de l'AMB, el gran discriminador és la pertorbació que introdueix el propi procés migratori entre els estrangers i la diferent estructura d'edat entre la població estrangera i el total de la població (major proporció de llars sense nucli, de llars múltiples, i en general de llars complexes allà on hi ha estrangers). En

segon lloc, comparant les llars on viuen estrangers de Barcelona i les de la resta de l'AMB, el que destaca és les llars que insinuen un major pes de l'assentament familiar a l'AMB, la qual cosa refermaria el paper de Barcelona com lloc d'arribada i redistribució de la població immigrada (notablement amb major proporció de parelles amb fills i molt menor presència de llars unipersonals i sense nucli a l'AMB). Caldrà però, veure el paper que juga el pes diferent de les nacionalitats, i afinar aquesta primera impressió amb la distribució de la població estrangera per tipus de llar.

2.2 Característiques sociodemogràfiques de la població estrangera segons el tipus de llar

Des de la perspectiva de la distribució de les persones als diferents tipus de llar, segueix veient-se una gran diferència a favor de les parelles tant per a estrangers com per a espanyols en l'AMB en relació a la ciutat de Barcelona (el 79,5 front el 70% pels espanyols, i el 52,9 front al 46,2 pels estrangers), més evident encara en les parelles amb fills (amb 10 punt percentuals a favor de l'AMB entre els espanyols i 5 entre els estrangers). Com a contrapès, a Barcelona sempre és major la proporció de persones que viuen soles (el 10% dels espanyols a Barcelona, front el 5,8% a l'AMB, i el 7,5% dels estrangers front al 4,1%) o en llars sense nucli (el 5% dels espanyols a Barcelona, front el 3% a la resta de l'AMB, i el 29% dels estrangers a Barcelona, front al 25% a la resta de l'AMB) .

Taula 11: Distribució de la població segons la nacionalitat i el tipus de llar on resideix, Barcelona, 2001.

BARCELONA		Espanyols		Estrangers		Total	
Unipersonal	Unipersonal	148.631	10,6	6.832	7,5	155.463	10,4
Sense nucli	Sense nucli	67.676	4,8	26.570	29,2	94.246	6,3
	Parella sense fills	223.356	15,9	7.638	8,4	230.994	15,5
	Parella amb fills	646.370	46,1	13.505	14,8	659.875	44,2
	Parella sense fills més altres persones	39.639	2,8	8.243	9,1	47.882	3,2
	Parella amb fills més altres persones	77.120	5,5	12.649	13,9	89.769	6,0
Parelles		986.485	70,4	42.035	46,2	1.028.520	69,0
	Pare + fills	20.666	1,5	564	0,6	21.230	1,4
	mare + fills	107.273	7,7	2.040	2,2	109.313	7,3
	Pare més fills més altres persones	6.686	0,5	1.867	2,1	8.553	0,6
	Mare més fills més altres persones	28.610	2,0	4.050	4,4	32.660	2,2
Monoparentals		163.235	11,7	8.521	9,4	171.756	11,5
	Dos o més nuclis	28.327	2,0	3.178	3,5	31.505	2,1
	Dos o més nuclis més altres persones	6.240	0,4	3.879	4,3	10.119	0,7
Múltiples		34.567	2,5	7.057,0	7,8	41.624,0	2,8
Total		1.400.594	100,0	91.015	100,0	1.491.609	100,0

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Taula 12: Distribució de la població segons la nacionalitat i el tipus de llar on resideix, Resta Àrea Metropolitana de Barcelona, 2001.

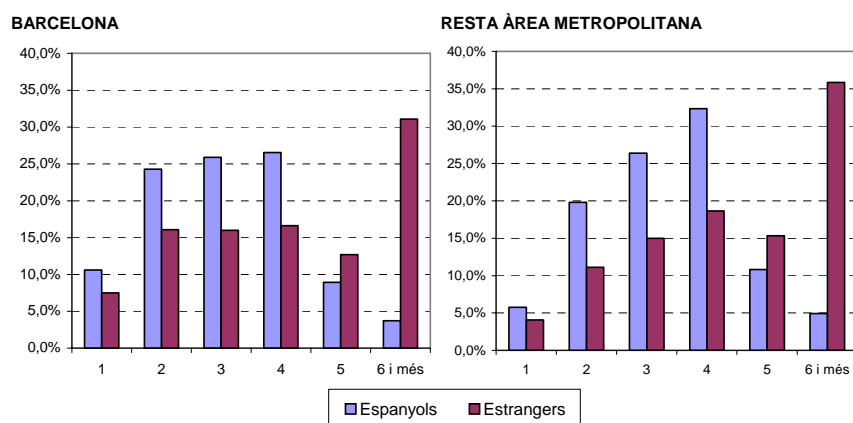
RESTA AMB		Espanyols		Estrangers		Total	
Unipersonal	Unipersonal	78.968	5,8	2.329	4,1	81.297	5,7
Sense nucli	Sense nucli	38.745	2,8	14.275	25,0	53.020	3,7
	Parella sense fills	201.335	14,7	3.519	6,2	204.854	14,4
	Parella amb fills	776.196	56,7	11.530	20,2	787.726	55,2
	Parella sense fills més altres persones	29.772	2,2	4.670	8,2	34.442	2,4
	Parella amb fills més altres persones	82.111	6,0	10.507	18,4	92.618	6,5
Parelles		1.089.414	79,5	30.226	52,9	1.119.640	78,5
	Pare + fills	15.538	1,1	445	0,8	15.983	1,1
	mare + fills	77.485	5,7	1.019	1,8	78.504	5,5
	Pare més fills més altres persones	5.605	0,4	1.736	3,0	7.341	0,5
	Mare més fills més altres persones	20.722	1,5	2.089	3,7	22.811	1,6
Monoparentals		119.350	8,7	5.289	9,3	124.639	8,7
	Dos o més nuclis	35.623	2,6	2.422	4,2	38.045	2,7
	Dos o més nuclis més altres persones	7.632	0,6	2.613	4,6	10.245	0,7
Múltiples		43.255	3,2	5.035	8,8	48.290	3,4
Total general		1.369.732	100,0	57.154	100,0	1.426.886	100,0

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Abans però d'observar les característiques per nacionalitat i per sexe i edat de la població estrangera que viu a cada tipus de llar, el primer fet que crida l'atenció des de la perspectiva dels individus que integren les llars, és la grandària. Respecte a la població de nacionalitat espanyola destaca la major grandària de les llars per als estrangers, si en conjunt els estrangers a Barcelona viuen a llars amb 3,27 persones de mitjana, front als espanyols que viuen a llars amb 2,45, però haurem de comptar que el 60% dels espanyols viuen en llars de 3 o menys persones, mentre que el mateix percentatge entre els estrangers ho fan en llars de 4 i més persones, i fins a la tercera part de la població estrangera viu a llars de 6 i més persones. A la resta de l'AMB, hi trobem la mateixa situació, en conjunt la grandària de les llars és més gran, 2,81 per als espanyols, i 3,73 per les que inclouen estrangers (veure taula 13). De manera similar, des de la perspectiva dels individus, també a la resta de l'AMB es fa notar un increment de la grandària de la llar: el 70% de la població estrangera viu a llars de 4 i més persones, i les que viuen a llars de 6 i més arriben al 36%.

Aquest pes de les llars molt nombroses on viu la població de nacionalitat estrangera, és encara més evident per algunes nacionalitats, ostensiblement aquelles que han crescut més durant els darrers anys. Així, com es pot veure a la figura 7, més de la meitat de la població equatoriana i pakistanesa, tant a Barcelona com a la resta de l'AMB, formen part de llars amb 6 o més membres, amb la peculiaritat a més d'invertir la jerarquia territorial. Si en conjunt és a la resta de l'AMB on la població estrangera viu a llars molt nombroses, per a les nacionalitats que encapçalen la classificació, s'inverteix la situació, essent la ciutat de Barcelona al 2001 on es registren els valors més elevats: 61,5% dels equatorians, i el 54,6% dels pakistanesos.

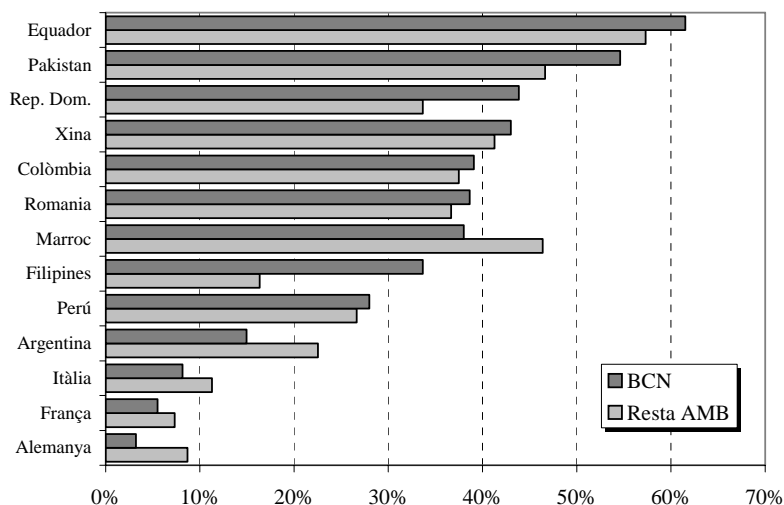
Figura 6: Població de nacionalitat estrangera i espanyola segons la dimensió de la llar, Barcelona i Resta de l'Àrea metropolitana.

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Per altres nacionalitats, destaca la situació contrària per la població de nacionalitat marroquina, on la proporció de persones que viuen a llars molt nombroses és notòriament superior a la resta de l'AMB que a la pròpia ciutat de Barcelona, un 46,5% respecte al 38%. El fet que en nombres absoluts aquesta predominància de la Resta de l'AMB sigui palesa, amb 2.606 persones vivint en llars molt nombroses a Barcelona, front a 7.044 a la resta de l'AMB, ens fa pensar que per la població marroquina, el territori de la resta de l'AMB s'ha convertit en un territori de referència per ell mateix, per damunt de la ciutat de Barcelona, fet excepcional per d'altres nacionalitats.

Figura 7: Proporció de residents en llars de 6 o més persones, Barcelona i resta d'Àrea Metropolitana, principals nacionalitats.

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Si observem la diferent distribució de la població per a les nacionalitats, veurem com, a *grosso modo*, es repeteix per a totes la mateixa constant: si la distribució en el tipus de llar de cada nacionalitat de Barcelona comparada amb la resta de l'AMB no sol variar massa, sempre és sistemàticament més gran la proporció de parelles i parelles amb fills a l'AMB, i menor la de llars sense nucli o unipersonals. Les singularitats, vénen donades més per la intensitat d'aquesta diferència, que és especialment significativa entre europeus comunitaris (francesos, alemanys i italians), i argentins, en menor mesura també entre els dominicans. La composició per sexe i edat dels diferents tipus de llar, el que subratlla és la diferència entre la distribució de la població amb nacionalitat espanyola i estrangera per a cada tipus de llar, en canvi les diferències territorials queden difuminades.

Pel que fa a l'estructura per edats, en les persones que viuen a llars unipersonals, destaca l'envelliment i la subseqüent feminització de la piràmide, en contrast amb la joventut de les altres nacionalitats (incloses les europees comunitàries). El mateix succeeix si observem la població que viu a llars sense nucli, vellesa i feminització són el distintiu de la piràmide espanyola, encara més en el cas de Barcelona. Les parelles amb fills, també representades, quan analitzem la població de nacionalitat espanyola ens mostren per damunt de tot diferències en l'estructura de per edat de la població que les integra, molt envellida a la ciutat, i envellida a l'AMB, mentre que pels estrangers, en contraposició és molt jove als dos àmbits territorials assenyalats.

Si féssim l'exercici per nacionalitats ens trobaríem que el que més destaca són els desequilibris per sexe propis dels efectius, més o menys visibles per algun tipus de llar, coincidint en canvi en el perfil jove de les edats. Així, en el cas dels marroquins o pakistanesos, la presència d'homes és sempre superior a la de dones, la resta apareixerien força simètriques com el conjunt de la seva població. Una menció especial mereix el cas dels equatorians que, per a les llars unipersonals, presenta una lleugera feminització a l'AMB, que trenca la tònica de la simetria de Barcelona i per a totes el altres tipus de llar, encara que el nombre poc significatiu de casos ens imposa prudència en la interpretació.

2.3 Distribució territorial de les llars a Barcelona

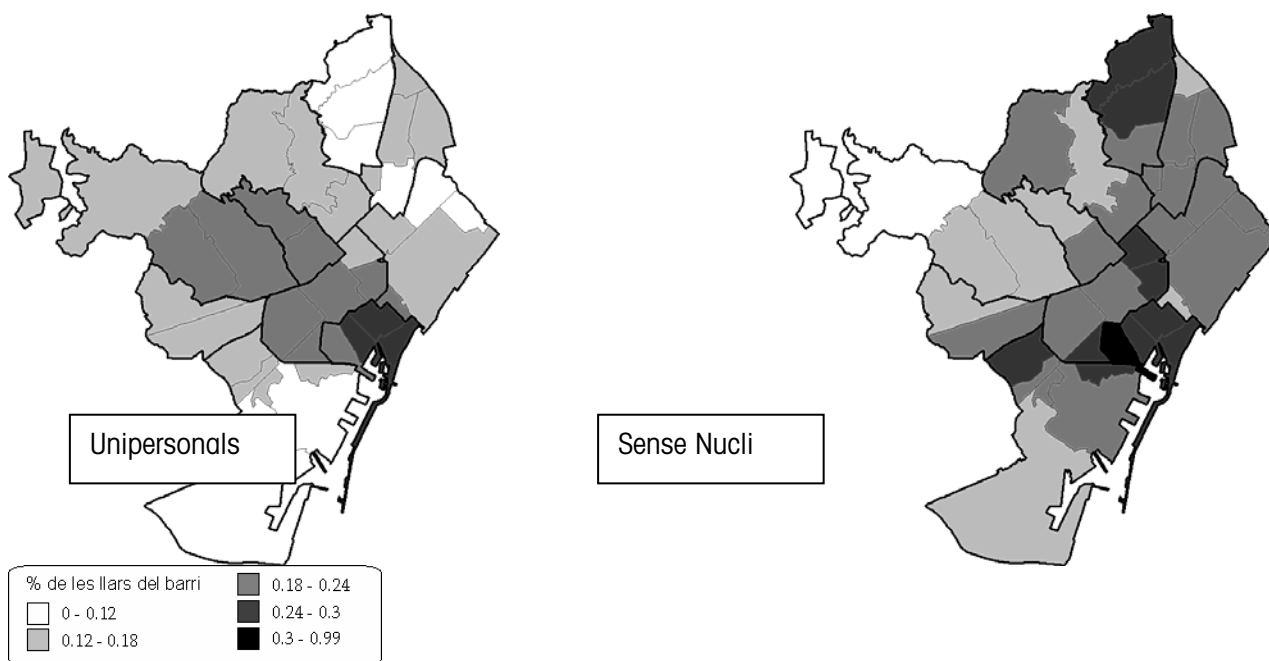
Segons el Cens de 2001, hi havia a Barcelona 39.607 llars on vivien estrangers, i que representava el 6,7% de totes les llars de la ciutat. El 49% d'aquestes llars es trobaven compostes únicament per població de nacionalitat estrangera, mentre que la resta estava formada per estrangers i espanyols. Com hem vist, la dimensió de la llar és superior quan aquesta té algun membre de nacionalitat estrangera, un 3,27 front al 2,45 de llars formades exclusivament per persones de nacionalitat espanyola.

Dintre de la ciutat de Barcelona, de la mateixa manera que la concentració de la població estrangera per nacionalitats, la variació de la distribució territorial per llars és molt rellevant. Però si la diferència en la distribució i la tipologia de les llars on viuen exclusivament espanyols, ve determinada primordialment per l'estructura d'edats (l'envelliment, que també reflecteix la història migratòria del darrer segle), la de les llars amb estrangers, revela sobretot el ritme del procés migratori per a les principals nacionalitats que el protagonitzen. La diversitat se situa entre els extrems del districte de Ciutat Vella per un costat i Sarrià-Sant Gervasi de l'altre. Ciutat Vella és l'únic districte on el percentatge de llars on tots són estrangers és major que les llars integrades per estrangers i espanyols, amb un 57,6%, alhora que és el districte amb menor nombre de llars formades a partir d'un nucli familiar. La importància de les llars unipersonals (el 22%) i sense nucli (el 28%) entre els estrangers, fa que les llars formades entorn d'un nucli familiar (parelles, monoparentals i múltiples) no arribin al 50%, quan a Nou Barris o Sant Andreu són dues de cada tres llars amb estrangers.

Sarrià-Sant Gervasi és el districte on la proporció de llars amb espanyols i estrangers alhora és més elevada respecte a les llars on tots són estrangers (el 57,8%). Conjuntament amb Les Corts, són els dos únics districtes on es mostra una dimensió de la llar quan tots són estrangers menor que quan tots són espanyols, quan a la resta del municipi se situen força per sobre (veure taula 13). Destaca, al mateix temps, per la proporció menor de llars sense nucli, i per la importància de les llars unipersonals.

Nou Barris o Sant Andreu, en contraposició, mostren entre les llars amb estrangers les proporcions de llars nuclears majors de tot el municipi, de manera similar al que succeeix entre el conjunt de llars. Són també les llars de major dimensió, situant-se gairebé al voltant de les quatre persones per llar, dimensions que quadrarien amb la novetat de l'assentament en aquests barris de la població estrangera, on certa provisionalitat és directament proporcional a la grandària de la llar en les primeres etapes migratòries.

Figura 11. Proporció de llars unipersonals i sense nucli entre les llars amb estrangers, Barcelona segons els barris, 2001.

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Des de la perspectiva de les persones, i segons la nacionalitat i el tipus de llar, la diferenciació dels districtes és altre cop important. Ciutat Vella, per tots els agregats continentals, destaca en la proporció de residents en llars sense nucli, sempre superior a la d'altres districtes: un 24,7% dels europeus comunitaris, un 35% dels americans (amb idèntic percentatge a Nou Barris), o un 43% dels asiàtics. Aquest mateix districte, pels europeus comunitaris, mostra el major percentatge de llars unipersonals de la ciutat (el 27%), de manera similar al que succeeix entre algunes nacionalitats llatinoamericanes. Ciutat Vella és, per tots els orígens continentals i la major part de nacionalitats, el districte on les llars formades per parelles assoleixen els

percentatges més baixos del municipi, prefigurant-se com un espai d'arribada però no d'assentament definitiu, per a la majoria de la població immigrada.

Taula 13: Dimensió de la llar a Barcelona (segons districtes) i l'Àrea Metropolitana, segons la composició de la llar, 2001.

	TOTS ESTRANGERS	ESPANYOLS + ESTRANGERS	LLARS AMB ESTRANGERS	TOTS ESPANYOLS	TOTAL LLARS
Ciutat Vella	2,84	3,90	3,29	2,05	2,27
Eixample	2,68	3,43	3,07	2,33	2,39
Sants-Montjuïc	3,29	3,76	3,53	2,41	2,49
Les Corts	2,61	3,58	3,15	2,62	2,65
Sarrià-Sant Gervasi	2,05	3,54	2,91	2,60	2,63
Gràcia	2,42	3,34	2,89	2,31	2,35
Horta-Guinardó	3,07	3,67	3,38	2,53	2,56
Nou Barris	3,90	4,05	3,98	2,54	2,60
Sant Andreu	3,40	3,78	3,61	2,56	2,61
Sant Martí	3,18	3,68	3,45	2,53	2,58
BARCELONA	2,89	3,64	3,27	2,45	2,51
Resta Àrea Metropolitana	3,50	3,95	3,73	2,81	2,85
Total Àrea Metropolitana	3,10	3,75	3,44	2,62	2,66

Font: Cens de població de 2001, amb dades cedides per l'Idescat. Elaboració pròpia.

Fixant-nos en els agregats continentals, els europeus comunitaris es caracteritzen en relació al conjunt d'estrangers per una proporció elevada de persones que viuen soles i en parella, i per una menor presència en les llars sense nucli. És a Ciutat Vella on la tipologia difereix de manera més ostensible, amb la major proporció dels que viuen sols (un elevat 27,5%) i en llars sense nucli (un 24,7%), i la menor presència en llars formades per parelles, el 42,3%. Aquestes dues darreres característiques es repeteixen en la resta d'europeus. Els africans són el grup continental amb una distribució en les llars més similar al conjunt d'estrangers, amb una major proporció dels que viuen en parelles (el 49,9%), i menor en les unipersonals i múltiples. Per districtes, Ciutat Vella torna a mostrar la major representativitat de les llars sense nucli i la menor de les parelles, de manera similar al que succeeix a Gràcia. A l'extrem contrari, al districte de Sant Andreu és on la proporció de parelles és major i menor les sense nucli. La població amb nacionalitats americanes mostra a Ciutat Vella una proporció de població que viu sola elevada, similar a la de Sarrià-Sant Gervasi, i on predominen els argentins i xilens. Al mateix temps, la proporció de llars sense nucli segueix en el mateix districte essent elevada, conjuntament amb l'Eixample i Nou Barris, i la proporció de parelles és la més baixa per darrere de Gràcia. L'altre característica dels americans és la importància de les llars monoparentals i les múltiples a gairebé tots els districtes barcelonins. Entre els asiàtics és on existeix la major diferenciació interna per la composició per nacionalitats de cada districte. A Ciutat Vella fins els 43% dels asiàtics viuen en llars sense nucli, per valors del 17,8% a Les Corts. De manera similar, les parelles representen el 38% de la població a Ciutat Vella, per un 65% a Les Corts, i les múltiples oscil·len entre un reduït 2,9% a Les Corts i un 14% a Sants.

Ciutat Vella es caracteritza en totes les agrupacions per una presència superior de les llars sense nucli i una menor proporció de població que viu en parelles. Simultàniament, per algunes nacionalitats americanes i els europeus comunitaris, és un districte amb una sobrerrepresentació de llars unipersonals. A l'altre extrem, Sarrià-Sant Gervasi i Les Corts, en la major part de situacions són els districtes amb major representativitat de les parelles.

3. L'habitatge i la població de nacionalitat estrangera a Barcelona, 2001

L'habitatge, en relació a la població de nacionalitat estrangera, pot ser considerat com a factor determinant en la distribució de la població en el context urbà, quant les característiques del mercat immobiliari actuen

com a filtre determinant en la seva distribució (Kesteloot, 1986). Al mateix temps, el propi habitatge és considerat com un marcador de les condicions de vida de la població estrangera, en comparació a la resta de població. En el cas de Barcelona, la recent arribada de bona part dels estrangers censats a 2001 farà que la relació amb l'habitatge es trobi marcada, especialment, per la situació de transitorietat, alhora que reflecteixi les diferències socioeconòmiques dels grups d'immigrants. L'accés a l'habitatge, al mateix temps, s'ha configurat com una de les principals causes explicatives de la pèrdua de població de la ciutat, ja sigui a través de l'accés dels joves a un primer habitatge coincidint amb la formació d'una nova llar (Módenes, 1998; Nel-lo, 1998), com per una mobilitat lligada a la millora en les condicions d'aquest (i del seu entorn), i efectuat a major edat (Serra, 1997). La saturació del parc d'habitatges de Barcelona, per manca efectiva de disponibilitat de sòl i pels alts preus del mercat de l'habitatge, tindrà un paper cabdal sens dubte en aquests desplaçaments, conjuntament amb altres factors menys comentats com la redistribució territorial de l'ocupació i les característiques de les xarxes de transports (Cabrè i Módenes, 1997).

3.1 Característiques dels habitatges on resideix població amb nacionalitat estrangera

La presència d'estrangers és notòria en el parc d'habitatges situat per sota dels estàndards que gaudeixen la resta de la població. La recent arribada a la ciutat de la major part d'estrangers censats a 2001 es veu reflectida en l'accés i les característiques de l'habitatge on resideix. L'habitatge on hi trobem una persona de nacionalitat estrangera és, de mitjana, un habitatge amb una superfície inferior en 6,8 m² a la població amb nacionalitat espanyola, en un edifici amb 14,8 anys d'antiguitat major i disposen de 0,5 habitacions menys en cada habitatge, que conjuntament amb una major talla de la llar significa una densitat d'ocupació més elevada. Si per la població amb nacionalitat espanyola s'acostuma a disposar, de mitjana, d'1,5 estances per cap, entre els estrangers no arriba a les 0,9, reflex de l'alta sobreocupació generalitzada. Aquesta situació no difereix gaire de la trobada per altres ciutats europees (veure Thave, 1999, per França o Bolt i Van Kempen, 1997, pels Països Baixos), on es conclou que els estrangers resideixen, en conjunt, en pitjors condicions de la resta de població.

En la tinença de l'habitatge predomina el règim de lloguer, essent aquesta la variable que ens aporta una major diferenciació en relació al total de barcelonins. El 73% dels estrangers viuen en lloguer, essent aquesta xifra del 77% entre africans i americans, del 69% entre asiàtics i del 62% entre els europeus. En el conjunt de la població, en canvi, tan sols un 26% es troben residint en aquest tipus de tinença (un 23% si es considera únicament la població de nacionalitat espanyola). D'aquesta situació, en resulta que l'impacte de la població de nacionalitat estrangera en un o altre tipus d'habitatge és dispar: entre els que viuen en propietat, tan sols el 2,1% són estrangers, en canvi, un elevat 17% dels que viuen en règim de lloguer són estrangers (proporció que gairebé triplica el percentatge d'estrangers a 2001). La sobrerepresentació en el lloguer, per si sola, intervé decisivament en la resta de característiques de l'habitatge dels estrangers, ja que el parc immobiliari en lloguer té unes característiques diferenciades dels habitatges en propietat. Així, per exemple, i amb dades de l'any 2001 per la ciutat de Barcelona, els habitatges de lloguer són més petits (80,1 m² els de propietat i 72,6 m² els de lloguer), amb menor nombre d'habitacions (4,6 per 4,2 respectivament) i major antiguitat (43,8 per 60,1 anys de mitjana cadascun). A més, en certes tipologies d'habitatge el lloguer és encara major que la propietat, com són els habitatges construïts abans de 1900, els que consten d'una o dues habitacions, o bé els de superfície útil menor als 45 m², amb una distribució per barris desigual. La correlació entre habitatge de lloguer i presència de població estrangera és per tant elevada (en una situació similar a la trobada per Vázquez, 2003, per Madrid).

Taula 14: Població resident a Barcelona segons la nacionalitat i les principals característiques dels habitatges on resideix, 2001.

	% Lloguer	Antiguitat	Superfície	Habitacions	m ² persona
Població total	26,3	47,6	80,7	4,6	25,1
Nacionalitat espanyola	23,3	46,7	81,1	4,6	26,0
Nacionalitat estrangera	73,1	61,5	74,3	4,2	15,9
Àfrica	77,1	72,2	65,6	3,8	13,5
Amèrica	77,7	57,1	72,3	4,2	14,2
Àsia	69,5	77,9	71,7	4,0	13,8
Europa	62,3	56,8	85,2	4,6	26,6

Font: *Cens de població i habitatges de 2001, amb dades de l'INE. Elaboració CED.*

La mitjana d'antiguitat de l'habitatge és força superior entre els residents estrangers, bàsicament per la seva concentració residencial a Ciutat Vella. Pel total de la població a Barcelona, aquesta se situa entorn dels 47,6 anys, amb el Cens de 2001 (entre els barcelonins de nacionalitat espanyola, és de 46,7 anys), i puja fins als 61,5 entre els estrangers. Asiàtics i africans, amb 78 i 72 anys respectivament, i americans i europeus amb 57 anys, mostren però diferències prou significatives en funció de la localització residencial dins de la ciutat. A nivell de districte, però, l'antiguitat mitjana d'estrangers i espanyols difereix poc, únicament en els districtes amb un parc d'habitatges més heterogeni es poden apreciar lleugeres diferències, que gairebé sempre apunten cap a la major antiguitat dels habitatges on resideixen els estrangers.

Quant a la superfície, la població de nacionalitat estrangera a Barcelona resideix, en mitjana⁵, en habitatges més petits. Si calculem aquesta mitjana se situa en 74,3 m², per uns 81,1 m² entre els espanyols, fet que pel total de barcelonins ens produeix uns 80,7 m². Els residents estrangers, per tant, viuen en conjunt en habitatges 6,8 m² menors. Per agrupacions continentals aquest cop s'observen majors discrepàncies, tenint en compte que la població amb nacionalitats europees, especialment les comunitàries, se situa per sobre del conjunt de barcelonins, amb habitatges que de mitjana fan 85 m². La resta d'agrupacions continentals es troben per sota del conjunt d'estrangers, amb asiàtics i americans amb superfícies entorn dels 72 m², i africans per sota, amb 65,6 m².

3.2 La llar i l'habitatge amb residents estrangers. La sobreocupació de l'habitatge

Les diferències en la superfície de l'habitatge abans comentades s'incrementen si es considera la talla de la llar. Així, creuant la superfície mitjana de l'habitatge amb la talla de la llar per la població en funció de la nacionalitat, resulta que cada resident de la ciutat disposa, en mitjana, d'aproximadament⁶ 25 m². Per la població amb nacionalitat espanyola, aquesta xifra augmenta lleugerament fins als 26 m², i disminueix entre els estrangers a uns 15,9 m². Per continents, els europeus comunitaris altra vegada se situen per sobre del conjunt de ciutadans, amb 30,8 m², per 18 dels no comunitaris, mentre americans, africans i asiàtics, en aquest ordre, disposarien teòricament en el conjunt del municipi de 14,2, 13,7 i 13,5 m² per cada resident. A més, si el conjunt de població amb nacionalitat espanyola mostra unes xifres similars a les trobades per Espanya, ja que la menor superfície dels habitatges barcelonins es compensa amb una menor grandària de la llar, entre els estrangers la situació és inferior als que resideixen a la resta de l'Estat, ja que en conjunt un estranger a Espanya disposaria teòricament de 18,5 m².

La relació entre habitants i metres quadrats disponibles també ens permet parlar de sobreocupació (en aquest cas fent referència al concepte, en castellà, de "hacinamiento" o a l'anglès de "overcrowded housing"), com a indicador d'habitatge per sota dels estàndards (veure Myers i Baer, 1996). En aquest cas, es considera com a tal el fet de no disposar de més de 10 m² per persona, i s'adjectiva com a greu

⁵ El càlcul s'ha efectuat a partir dels intervals que proporciona l'INE. Les mitjanes, es poden veure afectades per la consistència d'aquests intervals i la desviació en la declaració entorn de xifres arrodonides.

⁶ Aquestes dades provenen de creuar la talla de la llar amb les superfícies mitjanes, utilitzant els intervals de l'INE, i que poden reproduir i incrementar les diferències abans esmentades per la superfície.

quan la superfície és menor als 6 m² (veure, per exemple, la recent publicació del *Colectivo Ioé*, 2005, amb dades d'una enquesta pròpia).

De l'anàlisi de les dades del Cens de 2001, trobem que la població de nacionalitat estrangera a Barcelona experimentava alts nivells de sobreocupació en l'habitatge, a excepció dels europeus comunitaris. Posant en relació la població segons la grandària de la llar i la superfície de l'habitatge, a Barcelona fins el 22,9% dels residents estrangers disposarien de menys de 10 m² per persona, i un 4,1% es trobarien per sota del llindar crític. En el primer cas, el 29,7% dels asiàtics i el 28,4% dels africans, però també el 27% dels americans mostrarien sobreocupació, per un 6,1% entre europeus (un 2,4% entre els comunitaris i un 17,2% entre la resta), mentre que la sobreocupació crítica abraçaria al 6,2% dels asiàtics, 4,9% dels americans, 4,5% dels africans i un reduït 0,7% entre els europeus (0,1 i 1,7% respectivament). Entre la població de nacionalitat espanyola, ambdues situacions es troben molt poc representades, 24.154 persones i l'1,7% en el primer cas, i 1.069 i tan sols el 0,08% en el segon.

Un segon indicador de sobreocupació fa referència al nombre d'habitacions per càpita de que es disposa. Aquest índex, anomenat també de densitat (veure també *Colectivo Ioé*, 2005), es dividiria en crític i moderat, en el primer cas quan el nombre d'habitacions per persona és inferior a 0,5, i el segon inferior a 1. Pel conjunt de barcelonins, creuant la població segons la talla de la llar i la disponibilitat d'habitacions de l'habitatge, un 28% es trobaria dintre d'aquesta definició: un 2,6% dels barcelonins en el primer cas i un 25,4% en el segon. Per la població estrangera aquests valors són força més elevats. Així, la densitat crítica assolix valors del 26% dels asiàtics, 25,4% dels africans, 21,2% dels americans i un 6,3% entre els europeus, per un total del 19,1% en el conjunt d'estrangers. La densitat moderada, més representada, oscil·la entre un màxim pels asiàtics (el 46,2%) i el mínim entre europeus (el 23,9%). Un i altre valor, conjuntament, signifiquen que un total del 72% dels asiàtics i 71% dels africans disposen de menys d'una habitació per persona, per un 64% dels americans i un 30% dels europeus. Així, un de cada cinc estrangers disposa de menys de 0,5 habitacions per persona, i més de la meitat (el 58%), de menys d'una per cap.

3.3 Desigualtats territorials inframunicipals en l'habitatge de les persones de nacionalitat estrangera a Barcelona

El parc d'habitatges de la ciutat de Barcelona a nivell inframunicipal és un parc d'habitatges fragmentat en les seves característiques en funció del desenvolupament del municipi, amb grans diferències en l'any de construcció, en la seva superfície o en el regim de tinença d'aquest, i de la jerarquia socioeconòmica dels barris. La població de nacionalitat estrangera, amb la polarització que caracteritza la seva composició i la distribució territorial concentrada en algunes nacionalitats, mostrarà unes condicions d'habitabilitat inferiors a les del conjunt de residents del municipi. Major antiguitat, menor superfície, elevada proporció de lloguer i sobreocupació de l'habitatge, seran característiques comuns, amb incidència desigual en funció del barri o districte per cada nacionalitat.

En relació a la tinença, segons l'agrupació continental i el districte es reafirma el lloguer com a majoritari en totes les ocasions (veure taula 15). A Ciutat Vella, però, és on els valors són més elevats en totes les categories. Entre els africans, el lloguer oscil·la entre els mínims del 71% a Les Corts i Nou Barris i el màxim del 82,6% a Ciutat Vella, entre els americans del 81,6% a Ciutat Vella al 65,5% a Sarrià-Sant Gervasi; entre els asiàtics, i pels mateixos districtes, entre un màxim del 75,3% i un mínim del 54,9%, o entre el 71,9% a Ciutat Vella i el 53,2% a Les Corts entre els europeus, respectivament.

A Ciutat Vella, per tots els orígens, el lloguer es troba sobrerrepresentat. La propietat, en canvi, mantindrà sempre major pes a Sarrià-Sant Gervasi i a Les Corts. És però especialment significatiu com en els districtes on la immigració a 2001 era emergent, i que posteriorment ha assolit alts percentatges, com a Nou Barris, la propietat sempre estigui, a excepció dels europeus, més representada. Aquest fet pot comportar una sensible variació en la tinença des de 2001 en endavant, amb un increment d'aquesta coincidint amb una major estada al país i una redistribució territorial de les nacionalitats.

Taula 15: Proporció de població estrangera en règim de lloguer segons l'agrupació continental i el districte de residència.

	Àfrica	Amèrica	Àsia	Europa
Ciutat Vella	82,6	81,6	75,3	71,9
Eixample	77,4	81,3	73,3	64,5
Sants-Montjuïc	76,4	79,0	63,4	62,5
Les Corts	71,1	69,2	58,2	53,2
Sarrià-St. Gervasi	56,3	65,5	54,9	54,8
Gràcia	78,3	80,6	67,3	67,5
Horta-Guinardó	75,5	78,0	59,2	60,7
Nou Barris	71,1	72,9	56,7	65,2
Sant Andreu	76,6	75,6	63,1	60,6
Sant Martí	72,6	77,6	63,1	58,7
BARCELONA	77,1	77,7	69,5	62,3

Font: Cens de població de 2001, amb dades de la plana web de l'INE. Elaboració pròpia

L'alta proporció de residents estrangers en habitatges de lloguer, i la desigual distribució d'aquest parc d'habitatges, té en els districtes un impacte territorial elevat. Si en el conjunt de la ciutat el 17% dels residents en règim de lloguer són estrangers, a Ciutat Vella s'arribava al 27%, però també a Sants-Montjuïc, Nou Barris o Sant Martí aquests percentatges se situaven al voltant del 20%. Existeixen menys diferències en la distribució considerant el tipus de tinença, el lloguer, i la seva distribució, que considerant tant sols la població. El creixement de la població de nacionalitat estrangera de 2001 ençà, a la ratlla dels dos-cents cinquanta mil residents estrangers actualment a finals de 2005, i que amb una ocupació de la llar similar a la de 2001 significaria l'existència de gairebé cent mil llars amb estrangers (i per tant habitatges), més el canvi en les pautes territorials, ha de comportar necessàriament una modificació important en el règim de tinença de l'habitatge. O bé varien les característiques del parc, amb un creixement del lloguer que trencaria la sèrie històrica de creixement de la propietat des dels anys cinquanta, o bé produir-se un increment significatiu de la propietat entre els estrangers.

Una segona característica de l'habitatge, l'any de construcció, ens mostrava fortes variacions en la tipologia entre els barris i districtes barcelonins, fruit del desenvolupament històric del municipi, que també es traduïa en la població resident segons l'any de construcció. En canvi, per un mateix districte la nacionalitat no aportarà diferències significatives. Tan sols a Sant Martí i Sants-Montjuïc, els residents estrangers viuen en habitatges més vells que la resta, resultat que tan sols ens informa de la variabilitat en l'any de construcció dels habitatges del districte considerat. De fet, la població estrangera a tots els districtes es troba sobrerrepresentada en els habitatges més antics, tot i que la uniformitat tipològica dins d'un mateix districte fa que les antiguitats mitjanes siguin força coincidents. En l'any de construcció de l'habitatge, el districte de residència es trobarà per sobre de qualsevol diferenciació per nacionalitat. Les variacions en aquest camp es troben únicament lligades a la presència en un o altre barri de la ciutat, essent l'any de construcció de l'habitatge pràcticament similar per tots els orígens continentals dins d'un mateix districte de residència.

En la taula 16 es relaciona la superfície de l'habitatge, districte i nacionalitat. Generalment, i a excepció de les Corts, la població de nacionalitat estrangera resideix en habitatges més petits, tot i que la distribució varia dels poc més de 60 m² a Ciutat Vella dels africans, als 114 dels europeus a Sarrià-Sant Gervasi. És a Ciutat Vella i a Nou Barris on els habitatges són més petits, coincidint amb dos dels districtes amb major ocupació de les llars.

Taula 16: Població de nacionalitat estrangera a Barcelona, segons l'agrupació continental, el districte, i la superfície de l'habitatge on resideixen, Cens de 2001.

DISTRICTE	Europeus	Africans	Americans	Asiàtics	Estrangers	Espanyols	Total
Ciutat Vella	72,4	61,9	65,2	63,3	65,1	70,2	69,1
Eixample	87,6	71,7	76,8	78,0	79,4	89,3	88,7
Sants-Montjuïc	68,0	64,9	67,0	66,9	66,9	72,9	72,5
Les Corts	108,8	86,5	82,5	94,2	94,4	94,0	94,0
Sarrià-Sant Gervasi	114,3	106,5	98,8	111,2	107,7	116,8	116,4
Gràcia	77,0	67,6	71,6	69,5	72,9	80,8	80,4
Horta-Guinardó	75,3	64,2	68,2	71,0	69,4	73,0	72,9
Nou Barris	65,9	64,4	67,3	66,0	66,7	67,9	67,8
Sant Andreu	73,5	62,0	69,8	72,0	69,2	74,6	74,4
Sant Martí	75,4	65,6	71,7	72,5	71,7	75,2	75,1
BARCELONA	85,1	65,5	72,2	71,6	74,3	81,1	80,7

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'INE. Elaboració pròpia.

Considerant la relació de metres quadrats disponibles segons la nacionalitat, a partir de la grandària de la llar i la superfície de l'habitatge, entre el conjunt de residents amb nacionalitat espanyola els metres disponibles varien poc, i oscil·len entre un màxim de 34,3 m² a Sarrià-Sant Gervasi i un mínim de 21,5 de Nou Barris. Entre els estrangers sistemàticament s'amplia el ventall de situacions. Així, els residents europeus comunitaris a Barcelona disposen, a excepció de Nou Barris i Sant Andreu, de majors superfícies que els espanyols, amb un màxim de 37,7 m² per persona a Sarrià-Sant Gervasi i un mínim a Nou Barris de 20,6. Els districtes de Sarrià-Sant Gervasi i Les Corts, en la resta d'agrupacions, també se situen en els valors més elevats del municipi, tot i que en algunes agregacions continentals els residents en aquests districtes siguin pocs.

La sobreocupació, en canvi, mostra tres districtes on afecta gairebé a un de cada tres estrangers, Nou Barris, on el 34,3% dels estrangers disposen de menys de 10 m² per persona, Ciutat Vella, en un 32,3% dels seus residents estrangers, i Sants-Montjuïc, amb el 30,6%. La sobreocupació extrema, en canvi, és gairebé idèntica als tres districtes: 6,5% a Ciutat Vella, 6,4% a Sants-Montjuïc i 6,2% a Nou Barris. A la resta de districtes, els estrangers que disposen de menys de 10 m² oscil·len entre el 16,7% de l'Eixample i el 24,1% de Sant Andreu, mentre que a Sarrià-Sant Gervasi i Les Corts aquest fet té molta menys transcendència, el 4 i 8% dels estrangers residents. Per orígens continentals, la concentració marca la tendència observada. Així, els asiàtics experimenten els màxims a Ciutat Vella i Sants-Montjuïc, amb gairebé el 40% dels asiàtics en sobrerrepresentació, i amb valors extrems en el 10% dels casos. Tot i que no disposem de la desagregació d'aquestes dades a nivell de barri, la sobreocupació al segon districte podria situar-se fàcilment al Poble-sec, amb clara continuïtat territorial amb Ciutat Vella. Aquests mateixos espais mostren també valors per sobre del 30% entre africans i americans. En canvi, pels primers cal considerar també el districte de Sant Andreu (on vista la distribució dels efectius hauríem de parlar de Trinitat Vella), i pels segons el de Nou Barris. Aquests dos darrers districtes, que poden ser considerats com a emergents en quant a la distribució, mostren pautes de sobreocupació similars o fins i tot superiors a les de Ciutat Vella. Tot i això, cal considerar un possible origen diferent a la sobreocupació, principalment llars sense nucli a Ciutat Vella i llars familiars complexes o múltiples en el segon cas. Finalment, si els europeus comunitaris els nivells de sobreocupació són similars als del conjunt de residents en el municipi, pels europeus no comunitaris tant Ciutat Vella com Nou Barris mostren elevades proporcions de residents que poden ser inclosos en aquesta categoria, el 25,8% i el 35,7% respectivament.

Taula 17: Superfície de l'habitatge disponible per càpita, segons l'agregat continental, Barcelona, 2001.

DISTRICTE	Nac. Estrangera	Àfrica	Amèrica	Àsia	UE (15)	Resta Europa	Nac. Espanyola
Ciutat Vella	13,4	12,4	13,2	11,5	29,7	14,4	24,4
Eixample	18,0	17,1	15,5	15,4	32,9	22,3	29,6
Sants-Montjuïc	13,1	12,2	12,5	11,8	25,8	14,3	23,8
Les Corts	23,8	18,3	19,1	23,8	32,5	25,1	28,6
Sarrià-Sant Gervasi	31,5	28,1	27,3	27,5	37,7	31,8	34,3
Gràcia	17,8	16,7	15,0	17,2	29,9	18,4	27,1
Horta-Guinardó	14,7	14,7	13,3	14,5	26,1	17,7	23,3
Nou Barris	11,9	13,1	11,2	12,7	20,6	12,1	21,5
Sant Andreu	14,1	12,4	13,4	15,8	22,4	17,0	23,6
Sant Martí	14,7	13,7	13,5	13,7	25,1	18,0	23,9
BARCELONA	15,9	13,5	14,2	13,8	30,8	18,0	26,0

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'INE. Elaboració pròpia.

Conclusions:

1) El creixement extraordinari dels fluxos ha estat el factor fonamental en l'evolució de la immigració en els darrers anys a Barcelona i la seva Àrea Metropolitana. En bona part, les característiques de la població de nacionalitat estrangera, la seva estructura per sexe i edat i la nacionalitat, l'estructura de la llar i l'ocupació o les característiques de l'habitatge està determinada per aquest caire extraordinari, i directament relacionades amb les regularitzacions.

2) La ciutat de Barcelona, dins la seva Àrea Metropolitana, ha exercit el paper pioner de porta d'entrada al territori. Les nacionalitats que primer eren significatives a Barcelona, s'han estès progressivament als municipis veïns. Aquest fet, en els darrers anys de la dècada dels noranta i principis del segle XXI és especialment remarcable entre els fluxos migratoris més recents: llatinoamericans, europeus extracomunitaris i asiàtics.

3) L'evolució de la concentració i segregació de la població estrangera per nacionalitats i en general no sembla ser preocupant: la seva lògica depèn sobretot d'aquesta creixuda, i del propi cicle migratori de cada nacionalitat en conjunt, més que no pas d'altres característiques de la població. S'hauria de considerar com a específic el cas dels africans, amb majors dificultats per traspassar el major temps d'estada a la ciutat a una distribució territorial menys concentrada. Les característiques sociodemogràfiques d'aquest col·lectiu (menors nivells d'instrucció), o la discriminació en l'accés a l'habitatge (especialment en el lloguer) s'apunten com els factors explicatius de la distribució.

4) Des de la perspectiva del territori, en general a Barcelona, el que s'observa és la recentralització deguda al fenomen migratori. Barcelona amb la immigració internacional recupera la centralitat demogràfica en el conjunt de Catalunya. Al mateix temps, l'arribada de població estrangera per la ciutat representa la consolidació de les diferències ja preexistents entre els barris. La població estrangera, amb el seu assentament en els barris, consolida la jerarquia socioeconòmica prèvia del territori, on les característiques de la població que els habita i el parc d'habitatges present és el que facilita l'arribada i l'assentament de les noves onades migratòries.

5) Des de la perspectiva dels barris cal destacar, des de meitats dels noranta ençà: a) un canvi en les jerarquies dels barris amb major presència de residents estrangers associada al creixement diferencial de les nacionalitats; b) la consolidació dels barris anomenats emergents, on la població estrangera era poc present fins a dates molt recents, procés lligat a la major dispersió dels llatinoamericans i a la desconcentració d'asiàtics i africans, coincidint amb uns barris construïts en bona part coincidint amb l'arribada d'antics fluxos migratoris; i, c) el manteniment de Ciutat Vella com a indret lligat a un primer estadi d'arribada en el municipi per algunes nacionalitats, amb un paper centrífug coincidint amb un major assentament.

6) L'estructura de la llar entre la població estrangera aporta un fort potencial de creació de noves llars lligades a un major assentament i per tant de demanda d'habitatge. Una estructura de la llar que ens informa per sobre d'altres fenòmens d'un primer estadi del procés migratori, i unes estructures demogràfiques amb fortes disparitats entre sexes en funció de qui protagonitza les primeres etapes del procés migratori, denoten la possible creació de noves llars a partir de les existents, lligades a un segon moment del procés migratori i al reagrupament familiar d'un costat, i a la pròpia dinàmica familiar de l'altre (formació i dissolució de parelles, amb implicacions residencials).

7) Les característiques actuals de l'habitatge entre la població de nacionalitat estrangera depenen, en primer lloc, de la novetat de la seva arribada a la ciutat. S'ha de considerar, des de 2001 ençà i sobretot en un futur proper, un major accés a la propietat de l'habitatge, coincidint també amb un major assentament d'una part creixent dels immigrants, que comporti millores en els estàndards d'habitabilitat de l'habitatge que ocupa. Això no elimina, és clar, la situació de l'habitatge precari ja existent i que, segurament, renovarà la seva població amb nousvinguts.

8) En la sobreocupació, s'ha de distingir entre aquelles situacions que puguin ser considerades transitòries, depenent del creixement dels darrers anys i la sobreocupació com a característica estructural. I encara aquí, s'hauria de discriminar si és una característica de l'habitatge o de la població que l'ocupa. És a dir si els habitatges sempre apareixen sobreocupats per una població que hi transita o si la sobreocupació és la forma de viure d'un conjunt de persones, sempre les mateixes. Aquesta diferència es plasma també en el territori: els barris emergents (Nou Barris pels llatinoamericans) i Ciutat Vella (per asiàtics i africans sobretot, però extensible a altres nacionalitats), i cal estudiar que succeeix en el temps per a certes nacionalitats, és a dir, si desapareix o no la sobreocupació amb el procés d'assentament.

9) El mercat de l'habitatge pot ser el factor que expliqui la difusió als municipis veïns que s'observa en els darrers anys. Una lògica del mercat immobiliari que supera els límits de la ciutat explica l'increment de la immigració a l'Hospitalet, Badalona o Santa Coloma en els darrers anys, que s'ha produït a més a més amb pautes residencials marcades segons la nacionalitat a partir del desenvolupament de les cadenes migratòries.

10) La creació d'una nova llar o la millora de l'habitatge actual pot comportar per la població de nacionalitat estrangera la sortida des de Barcelona ciutat o els municipis adjacents cap a la primera o segona corona metropolitana en un futur, repetint la mobilitat de la població total observada en aquests darrers anys.

Bibliografia

BAYONA, Jordi i BLANCO, Maria José (2004) "Pautas d'associació en l'espai de la població de nacionalitat estrangera a Barcelona", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 43, pàg. 107-122.

BOLT, Gideon; HOOIMEIJER, Pieter i Van KEMPEN, Ronald (2002) "Ethnic Segregation in the Netherlands: New Patterns, New Policies?", *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, vol. 93, núm. 2, pàg. 214-220.

BOLT, Gideon i Van KEMPEN, Ronald (1997) "Segregation and Turk's housing conditions in middle-sized Dutch cities" *New Community*, vol. 23, núm. 3, pàg. 363-384.

BROWN, Lawrence i CHUNG, Su-Yeul (2006) "Spatial segregation, Segregation Indices and the Geographical Perspective" *Population, Space and Place*, núm. 12, pàg. 125-143.

CABRÉ, Anna i MÓDENES, Juan Antonio (1997) "Dinàmiques demogràfiques recents a la Regió Metropolitana de Barcelona", *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 33, pàg. 66-76.

CABRÉ, Anna i MUÑOZ, F. M. (1997) "Evolució demogràfica. La població de Barcelona, 1930-1996", *Història de Barcelona*, vol. VIII. Barcelona: Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana, pàg. 107-133.

COLECTIVO IOÉ (2005) *Inmigración y vivienda en España*. Ministerio de Asuntos Sociales. Documentos del Observatorio Permanente de la Inmigración.

DOMINGO, Andreu i BAYONA, Jordi (2005). "Immigració i territori: Concentració i segregació al municipi de Barcelona, 1991-2002" *Barcelona-Societat, Revista d'Informació i Estudis socials*, núm. 13, pàg. 114-128. Ajuntament de Barcelona.

DOMINGO, Andreu; BAYONA, Jordi i LÓPEZ, Antonio (2004) "Impacto demoespacial de la internacionalización de los flujos migratorios en la ciudad de Barcelona" *Migraciones*, núm. 16, pàg. 157-198.

DOMINGO, Andreu; BRANCÓS, Inès i BAYONA, Jordi (2002) "Estrategias migratorias y estructuras del hogar en Cataluña, 1996" *Papers de Demografia*, núm. 202.

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2000) *Llars i famílies a Catalunya, 1996*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, Generalitat de Catalunya.

IZQUIERDO, Antonio; LÓPEZ DE LERA, Diego i MARTÍNEZ, Raquel (2002) "Los preferidos del siglo XXI: la inmigración latinoamericana en España" *Actas del 3º Congreso de la Inmigración en España*, Vol. 2, pàg. 237-250.

KESTELOOT, Christian (1986) "Concentration d'étrangers et politique urbaine à Bruxelles" *Revue Européenne des Migrations Internationales*, vol. 2, núm. 3, pàg. 151-167.

LASLETT, Peter (1972) "Introduction: The History of the family", LASLETT, P. (Ed.) *Household and Family in Past Time*. Cambridge: Cambridge University Press, pàg. 1-86.

MASSEY, Douglas S. i DENTON, Nancy (1988) "The dimensions of Residential Segregation" *Social Forces*, vol. 67, núm. 2, pàg. 281-315.

MÓDENES, Juan Antonio (1998) *Flujos espaciales e itinerarios biográficos: La movilidad residencial en el área de Barcelona*. Tesis Doctoral. Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.

MYERS, Dowell i BAER, William (1996) "The changing problem of overcrowded housing" *Journal of the American Planning Association*, vol. 62, núm. 1, pàg. 66-85.

NEL-LO, Oriol (1998) "Les dinàmiques metropolitanes: la difusió de la ciutat sobre el territori" dins de GINER, S. (1998) *La societat catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, pàg. 307-329.

PUJADAS, Isabel (1985). "L'expansió demogràfica de 1857 a 1980: de la ciutat industrial a la ciutat metropolitana" *Història urbana del Pla de Barcelona, I. Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona*. Barcelona, Institut Municipal d'Història, Ajuntament de Barcelona, pàg. 193-204.

SERRA, Josep (1997) "Migracions metropolitanes i desconcentració demogràfica", *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 33, pàg. 77-88.

THAVE, Suzanne (1999) "Les étrangers et leurs logements", *INSEE Premiere*, núm. 689.

VÁZQUEZ VARELA, Carmen (2003) "Inmigración Extranjera y renta familiar disponible en la Comunidad de Madrid: pautas de localización y relaciones espaciales" en MORENO, Antonio (Coord.) *La distribución espacial de la renta en la Comunidad de Madrid*. Instituto de Estadística. Comunidad de Madrid.

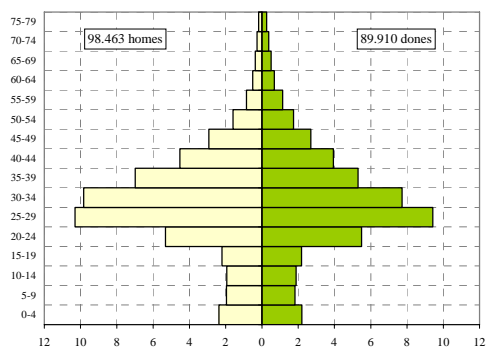

Annex

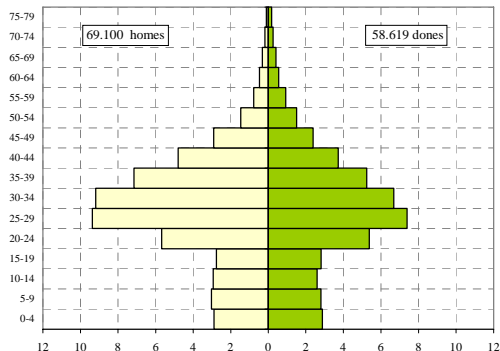
Figura A1: Piràmides de població de nacionalitat estrangera a Barcelona i la resta d'Àrea Metropolitana, total d'estrangers i principals nacionalitats, 2004.

BARCELONA

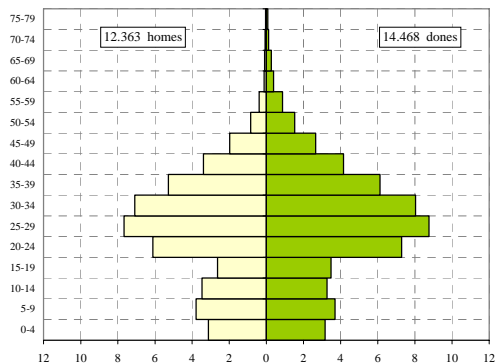
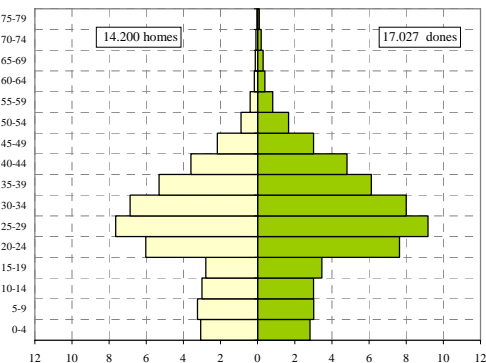
TOTAL RESIDENTS ESTRANGERS

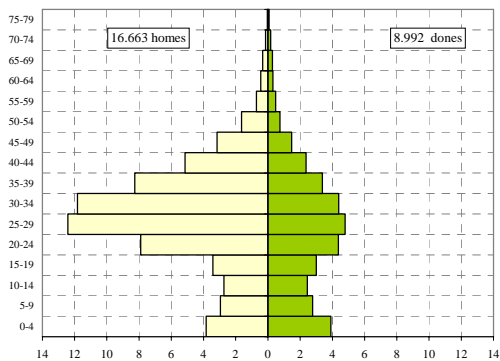
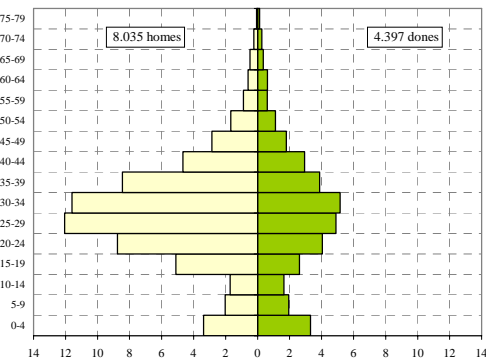
RESTA ÀREA METROPOLITANA

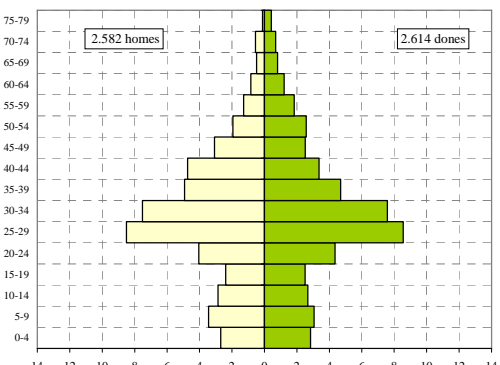
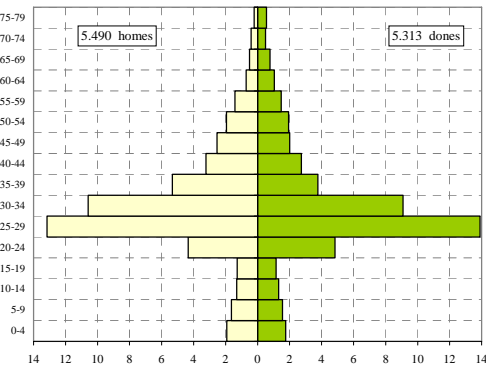
EQUADOR

MARROC

ARGENTINA

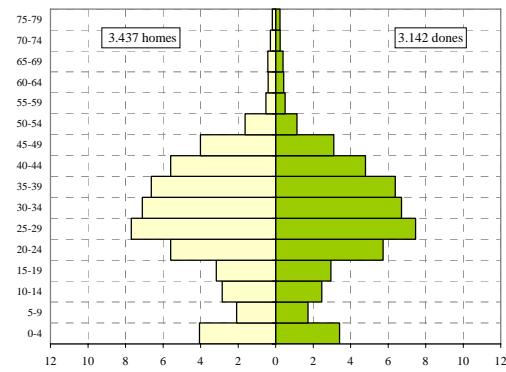

Part II. ANÀLISI DE LA DEMANDA, L'OFERTA I LES POLÍTIQUES D'HABITATGE A BARCELONA

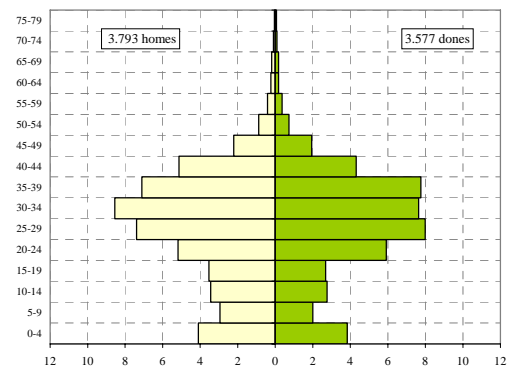
3.b. MIGRACIONS, POBLACIÓ ESTRANGERA I HABITATGE A LA CIUTAT DE BARCELONA EN EL CONTEXT METROPOLITÀ

BARCELONA

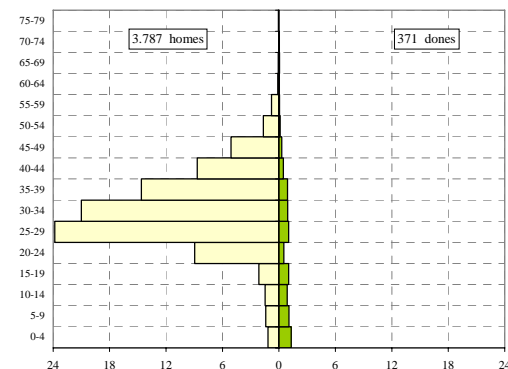
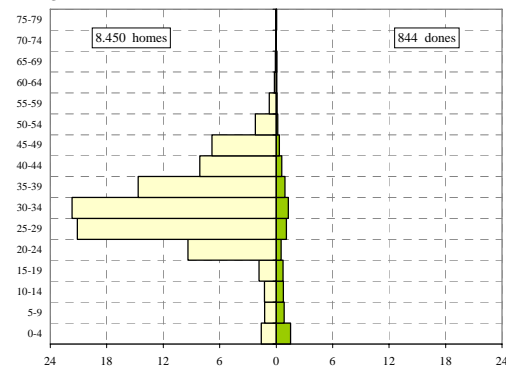
XINA

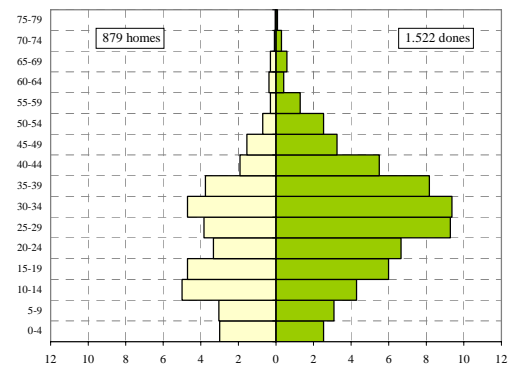
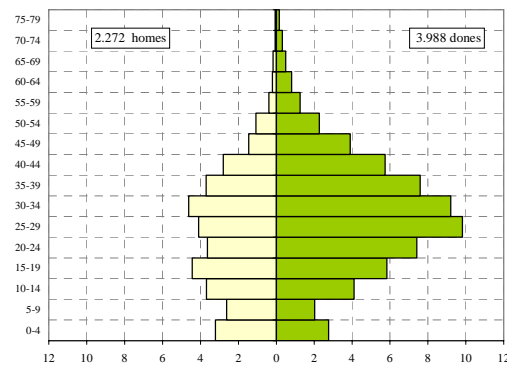
RESTA ÀREA METROPOLITANA

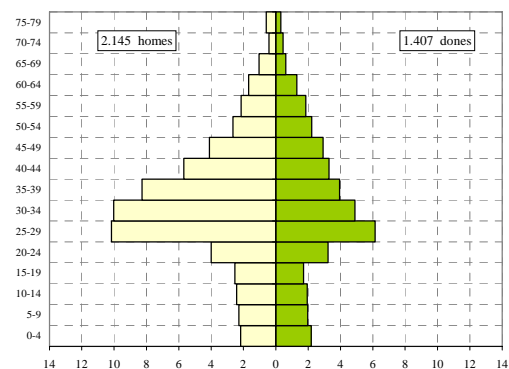
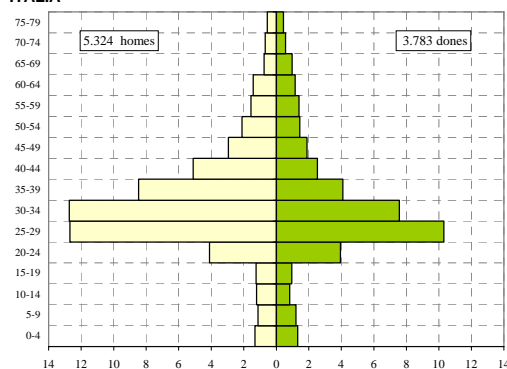
PAKISTAN

REP. DOMINICANA

ITÀLIA

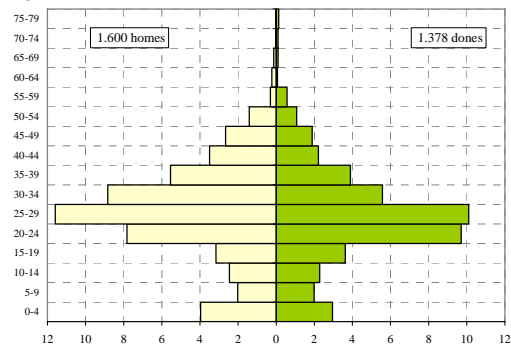

Part II. ANÀLISI DE LA DEMANDA, L'OFERTA I LES POLÍTIQUES D'HABITATGE A BARCELONA

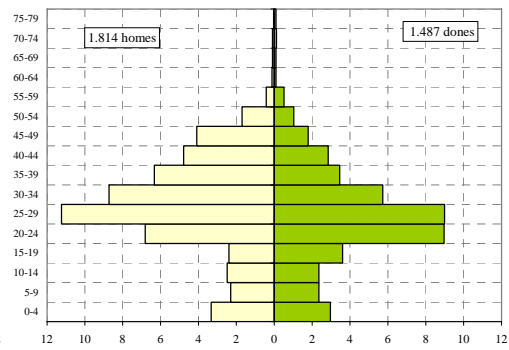
3.b. MIGRACIONS, POBLACIÓ ESTRANGERA I HABITATGE A LA CIUTAT DE BARCELONA EN EL CONTEXT METROPOLITÀ

BARCELONA

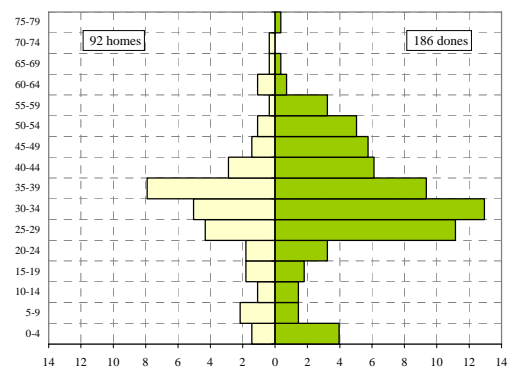
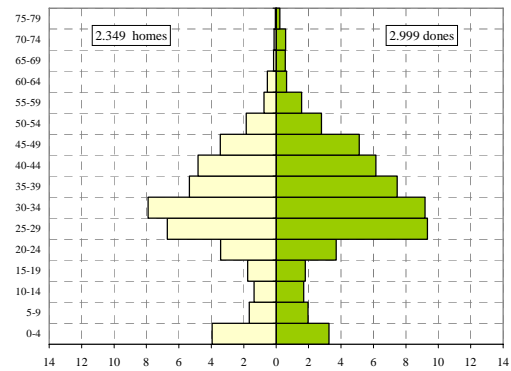
ROMANIA

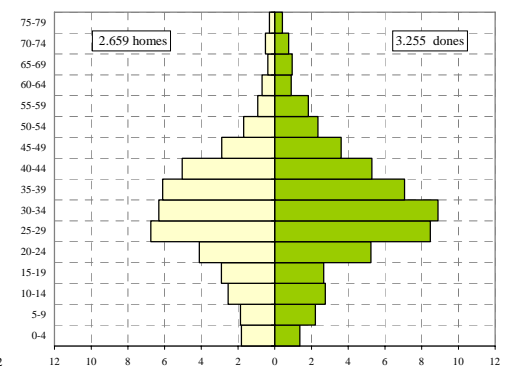
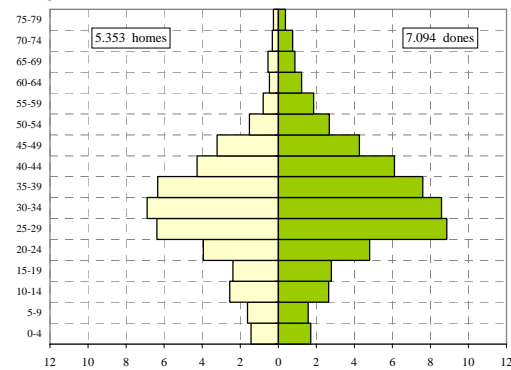
RESTA ÀREA METROPOLITANA

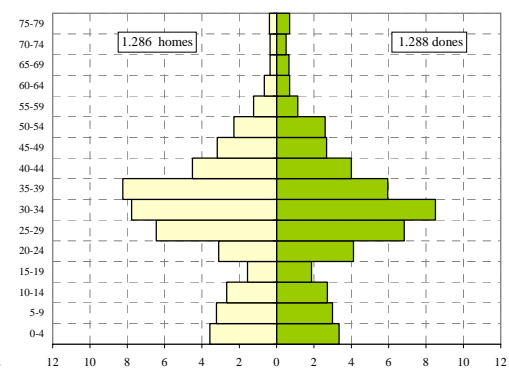
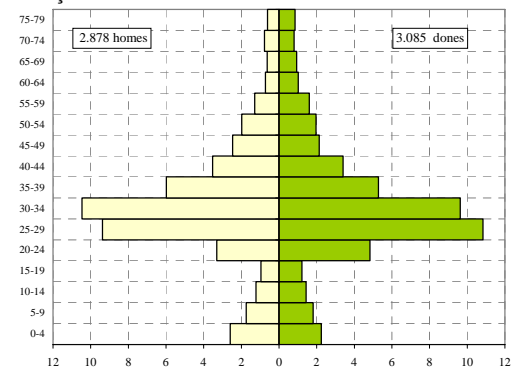
FILIPINES

PERÚ

FRANÇA

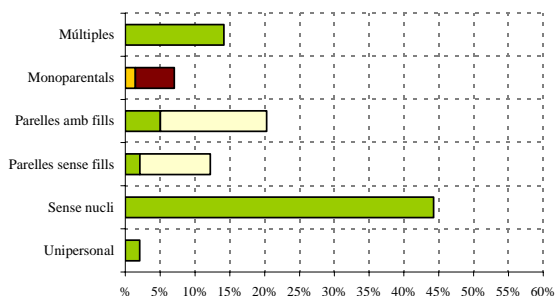

Font: Elaboració CED a partir del Padró continu a 1 de gener de 2004, amb dades de l'Idescat.

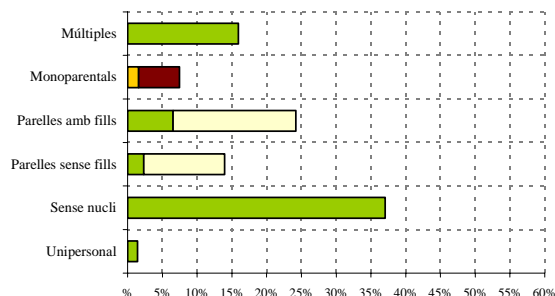
Figura A2: Població de nacionalitat estrangera segons la nacionalitat i el tipus de llar on resideix, Barcelona i resta de l'Àrea Metropolitana, 2001.

BARCELONA

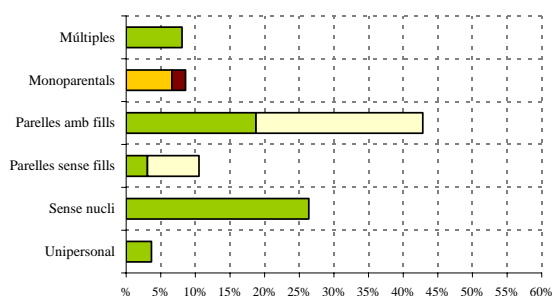
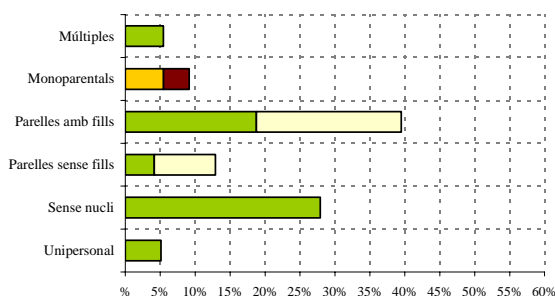
EQUADOR

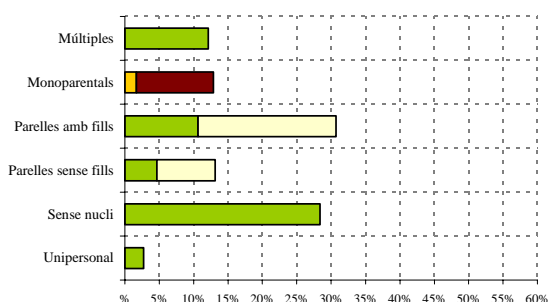
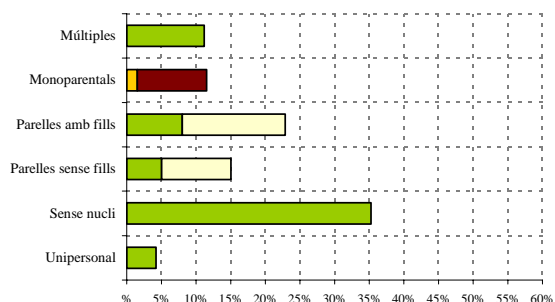
Resta AMB

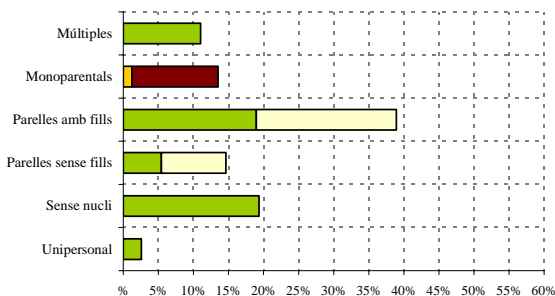
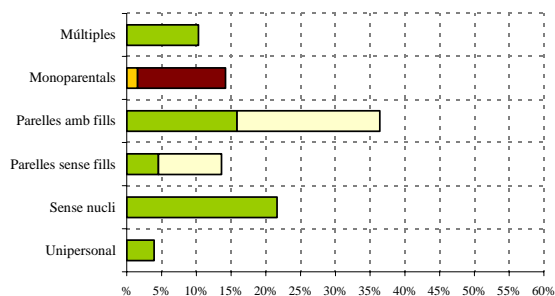
MARROC

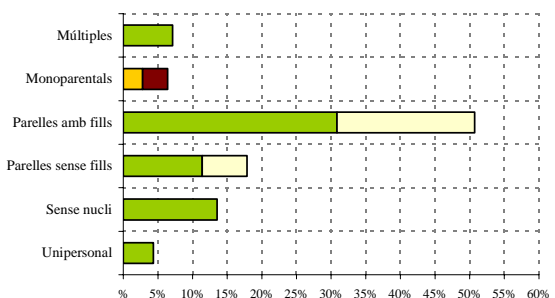
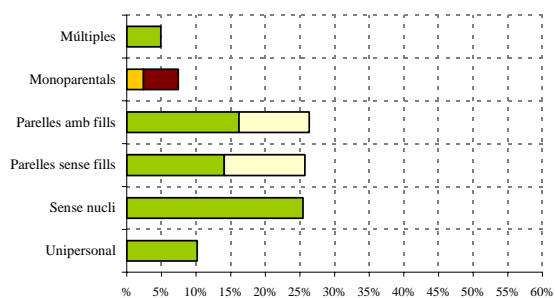
COLÒMBIA

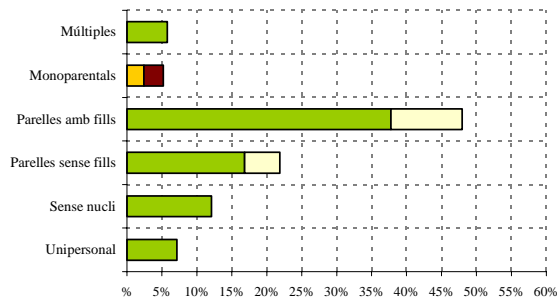
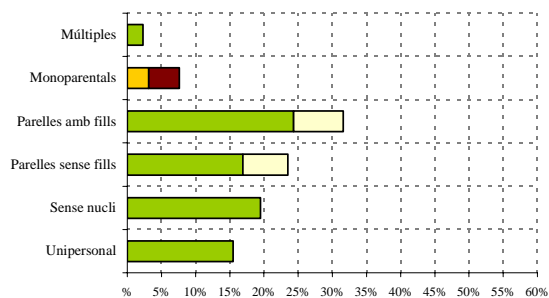
PERÚ

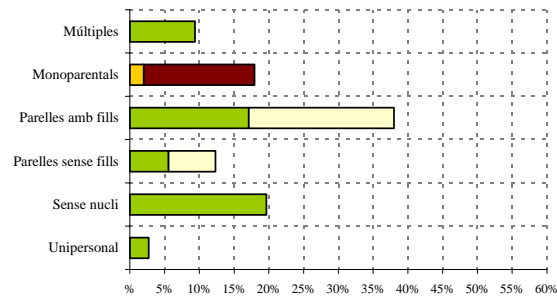
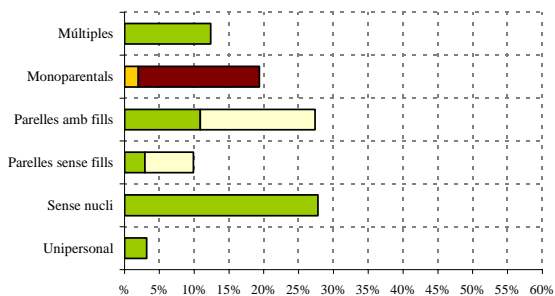
ARGENTINA

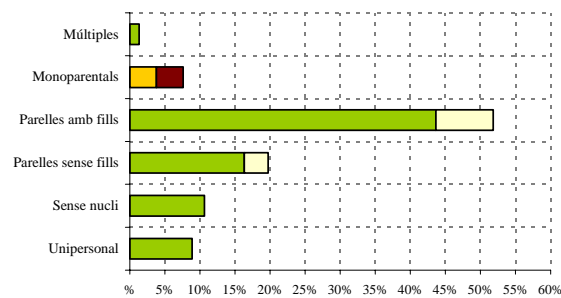
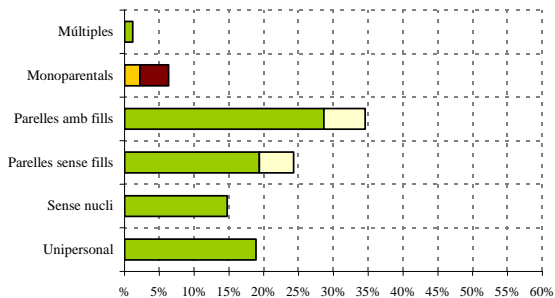
ITÀLIA

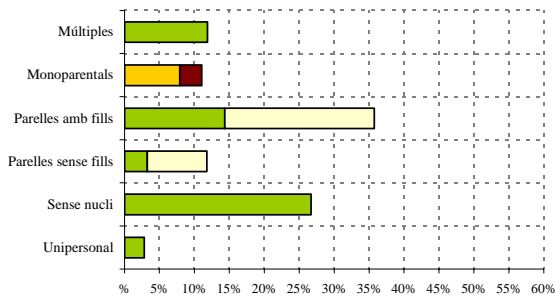
REP. DOMINICANA

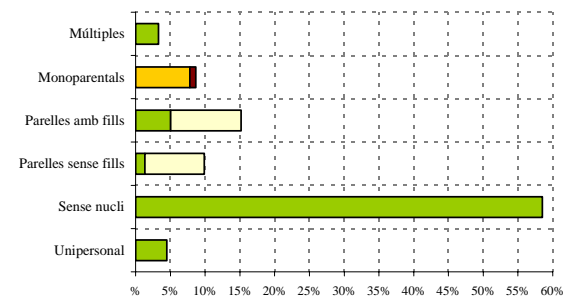
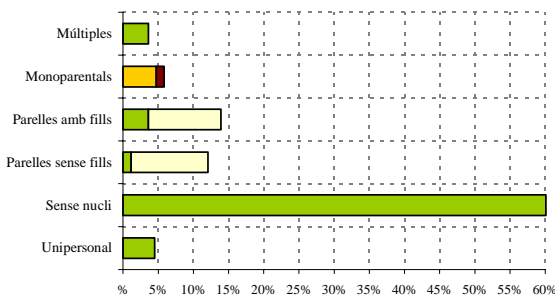
FRANÇA

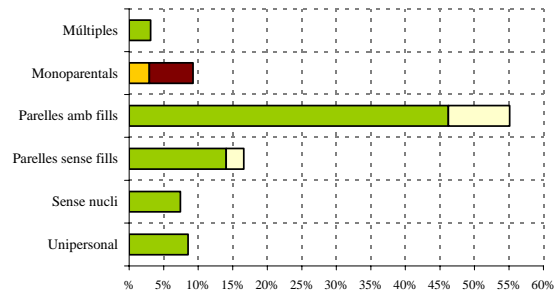
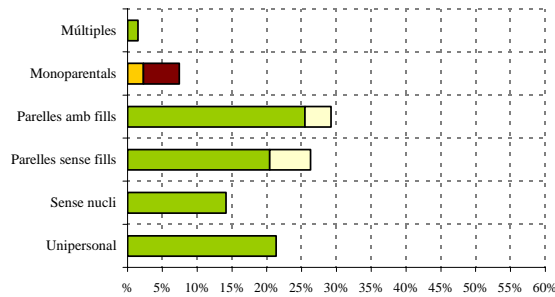
XINA

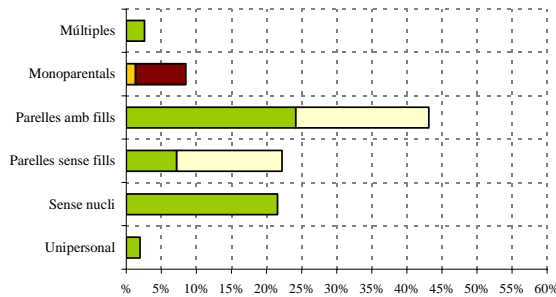
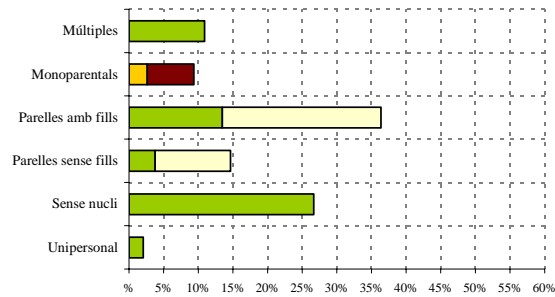
PAKISTAN

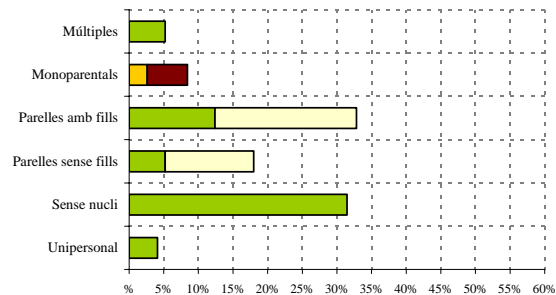
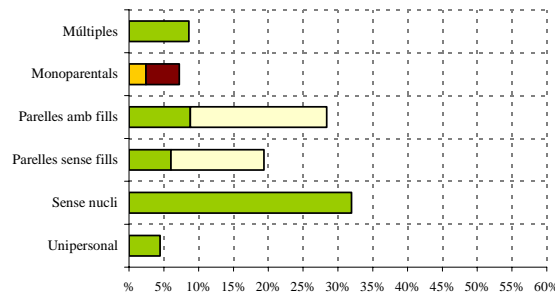
ALEMANYA

FILIPINES

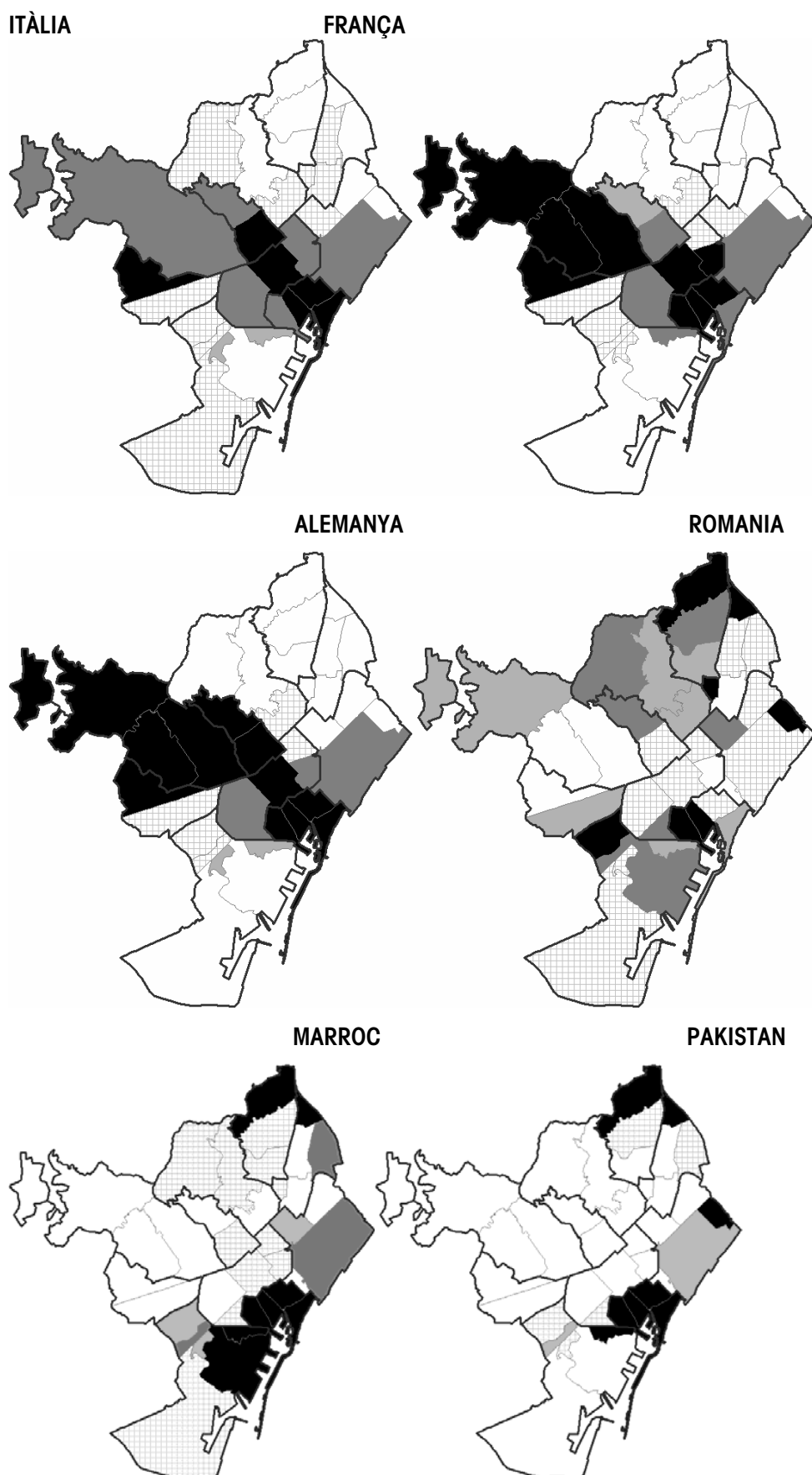
ROMANIA

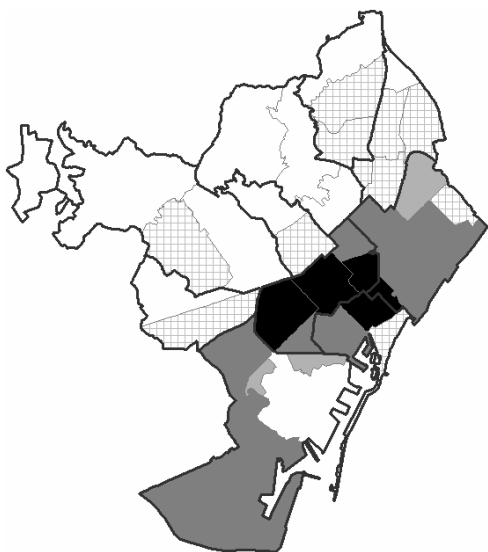
□ Parelles amb altres persones   ■ Pares   ■ Mares

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

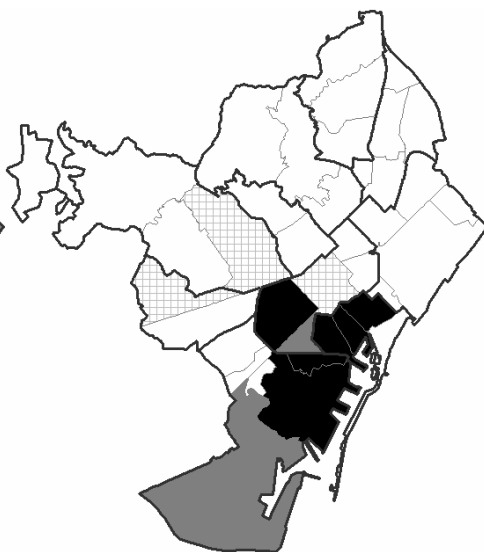
Figura A3: Quocient de localització de la població de nacionalitat estrangera a Barcelona, per barri, principals nacionalitats, juny 2005.

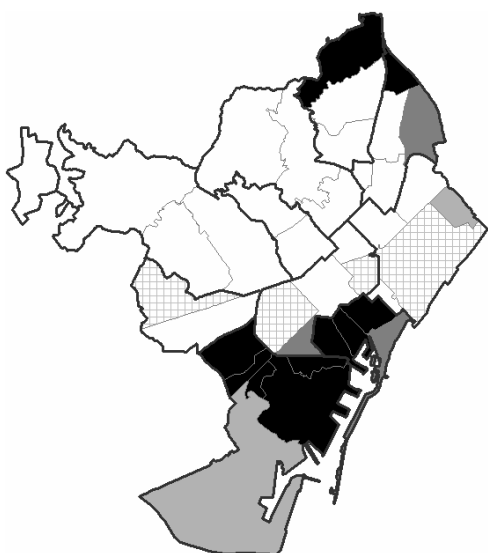
XINA

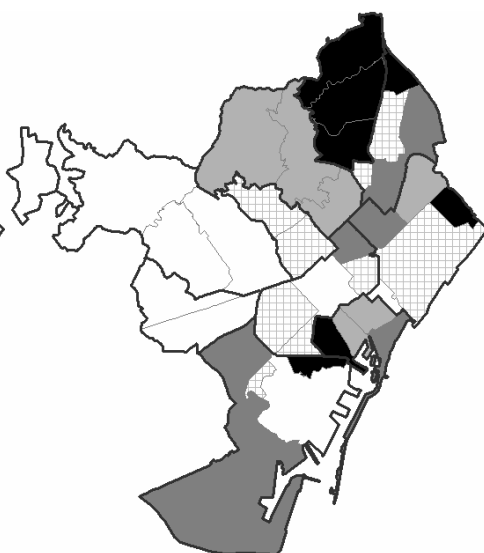
FILIPINES

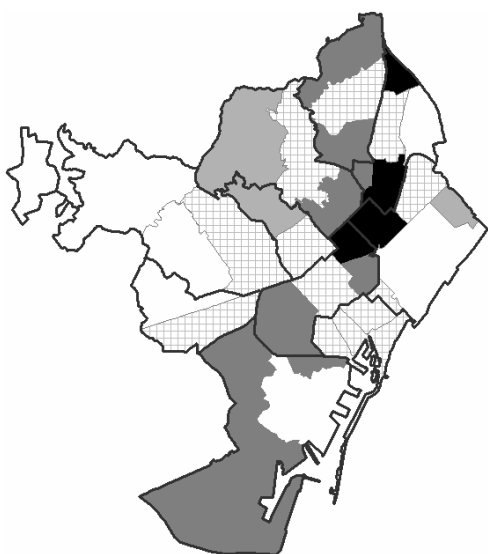
ÍNDIA

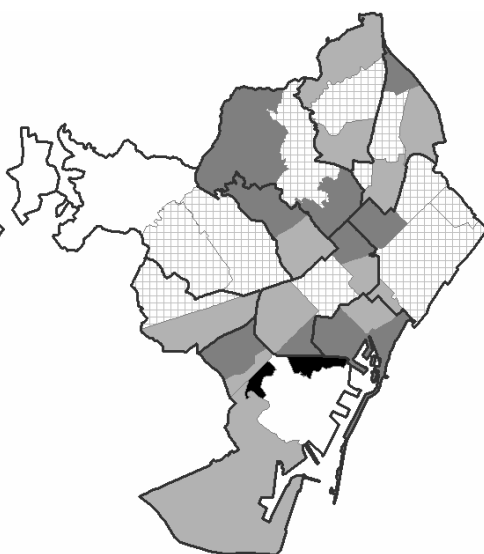
EQUADOR

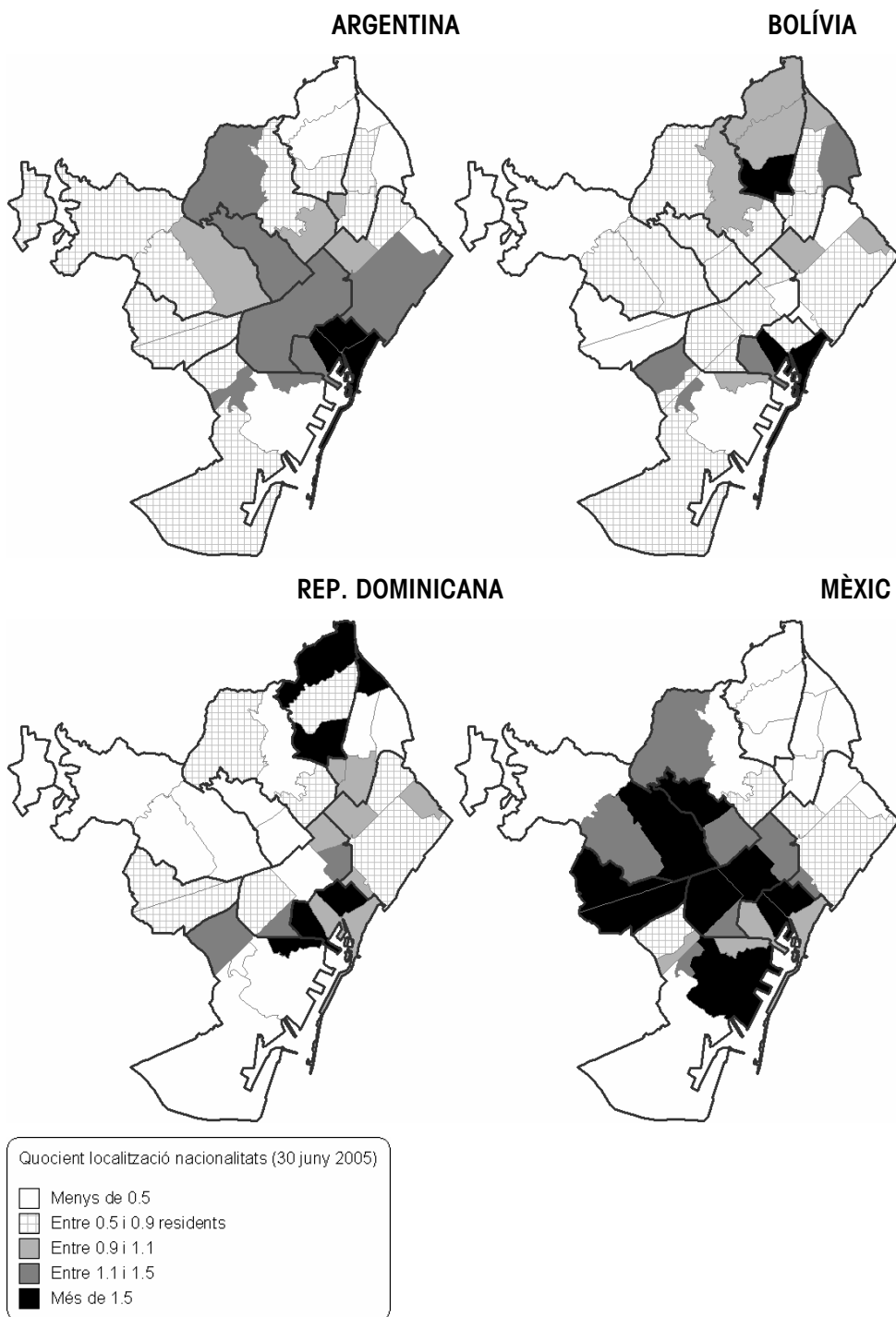
PERÚ

COLÒMBIA

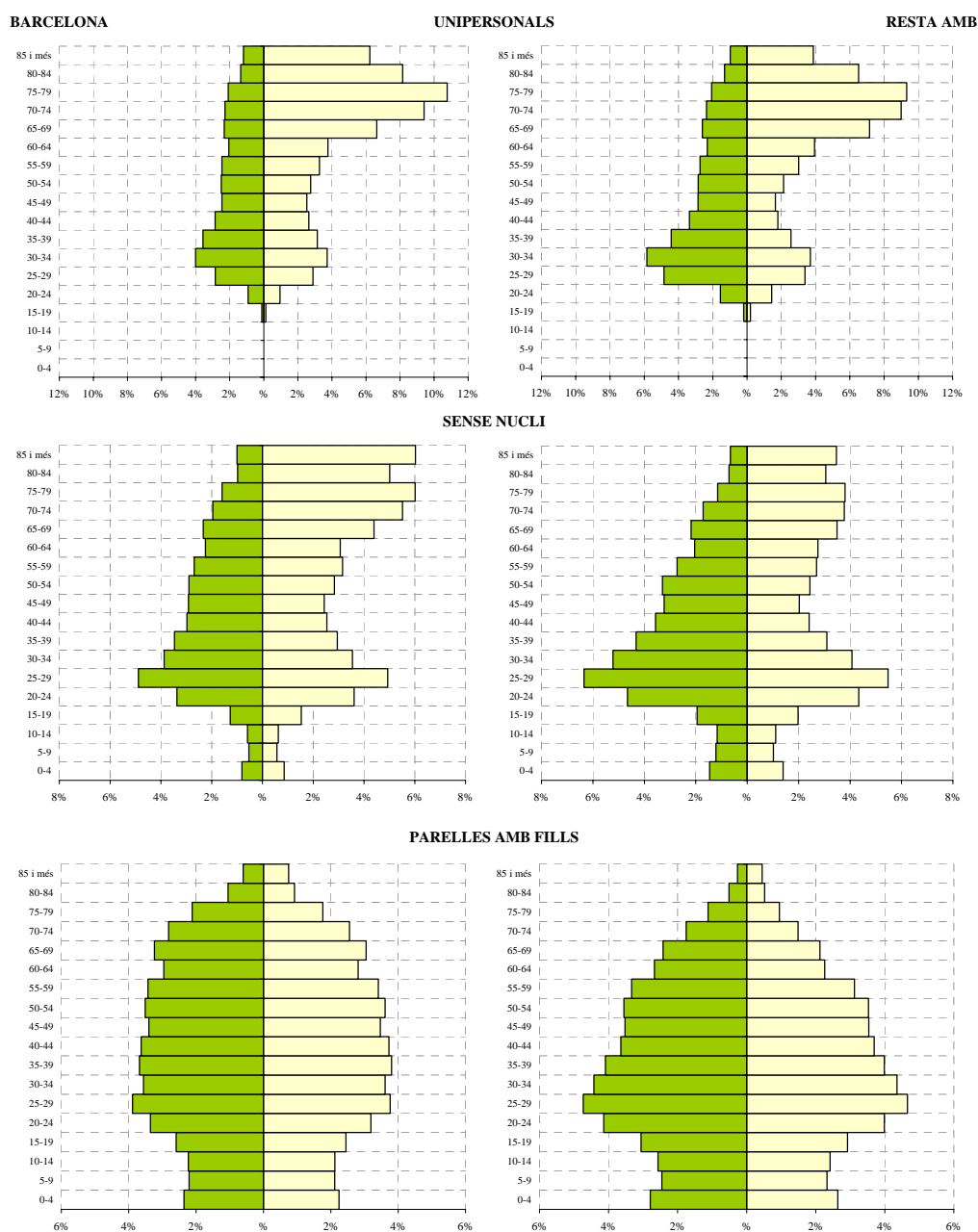
Font: Padró continu de població, amb dades provisionals del 30 de juny, Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració CED.

Taula A1: Distribució de la població segons el tipus de llar, l'agregat continental i el districte a Barcelona, 2001.

		Unipersonals	Sense nucli	Parelles	Monoparentals	Múltiples	Total
Unió Europea	Ciutat Vella	27,5	24,7	42,3	4,7	0,7	100,0
	Eixample	19,9	18,5	54,0	6,3	1,4	100,0
	Sants Montjuïc	18,3	16,3	56,5	6,5	2,4	100,0
	Les Corts	9,8	14,0	64,0	9,9	2,3	100,0
	Sarrià-Sant Gervasi	16,6	11,9	60,0	9,4	2,1	100,0
	Gràcia	22,4	16,6	54,0	5,6	1,5	100,0
	Horta-Guinardó	17,6	12,6	60,4	7,6	1,8	100,0
	Nou Barris	10,7	15,9	63,7	6,9	2,9	100,0
	Sant Andreu	14,4	13,3	61,5	6,8	3,9	100,0
	Sant Martí	15,5	17,6	59,4	5,5	2,0	100,0
	TOTAL UE	18,7	16,7	55,9	6,9	1,8	100,0
Reste Europa	Ciutat Vella	9,4	37,3	42,0	6,1	5,2	100,0
	Eixample	9,9	26,9	47,1	12,7	3,5	100,0
	Sants Montjuïc	6,2	31,9	49,3	7,8	4,8	100,0
	Les Corts	9,8	21,4	47,4	14,0	7,4	100,0
	Sarrià-Sant Gervasi	15,4	12,9	54,4	11,4	5,8	100,0
	Gràcia	10,7	23,6	56,0	8,1	1,6	100,0
	Horta-Guinardó	6,8	20,2	61,2	4,8	7,0	100,0
	Nou Barris	3,3	30,5	51,9	5,8	8,5	100,0
	Sant Andreu	6,0	26,6	52,8	6,0	8,6	100,0
	Sant Martí	6,6	18,0	60,4	7,3	7,8	100,0
	TOTAL RESTA EUROPA	8,2	25,9	51,8	8,3	5,8	100,0
Àfrica	Ciutat Vella	6,1	33,6	45,4	9,9	4,9	100,0
	Eixample	7,8	30,3	51,7	7,0	3,2	100,0
	Sants Montjuïc	3,9	28,0	52,3	9,1	6,7	100,0
	Les Corts	8,7	32,9	47,7	5,4	5,4	100,0
	Sarrià-Sant Gervasi	4,8	27,5	50,3	14,4	3,0	100,0
	Gràcia	9,4	32,9	43,9	7,5	6,4	100,0
	Horta-Guinardó	7,6	31,5	47,8	9,1	4,0	100,0
	Nou Barris	5,3	30,2	48,2	11,1	5,1	100,0
	Sant Andreu	4,3	22,2	62,3	6,4	4,8	100,0
	Sant Martí	4,7	28,9	52,8	8,6	5,0	100,0
	TOTAL ÀFRICA	5,7	30,3	49,9	9,0	5,1	100,0
Amèrica	Ciutat Vella	8,1	34,9	39,0	10,4	7,5	100,0
	Eixample	5,9	34,3	38,7	11,2	9,9	100,0
	Sants Montjuïc	4,1	33,4	41,0	10,2	11,3	100,0
	Les Corts	7,0	24,1	50,3	8,1	10,5	100,0
	Sarrià-Sant Gervasi	9,6	24,4	51,2	10,1	4,8	100,0
	Gràcia	6,1	31,4	42,6	9,6	10,3	100,0
	Horta-Guinardó	4,0	28,2	47,1	10,2	10,5	100,0
	Nou Barris	2,5	35,0	41,5	10,4	10,6	100,0
	Sant Andreu	3,4	29,0	45,1	12,4	10,1	100,0
	Sant Martí	3,8	28,8	43,5	10,2	13,7	100,0
	TOTAL AMÈRICA	5,2	31,6	42,5	10,5	10,2	100,0
Àsia	Ciutat Vella	3,9	43,0	38,2	8,3	6,5	100,0
	Eixample	4,8	29,4	46,4	8,3	11,1	100,0
	Sants Montjuïc	3,9	36,3	38,4	7,3	14,1	100,0
	Les Corts	4,5	17,8	65,2	9,6	2,9	100,0
	Sarrià-Sant Gervasi	5,2	18,2	60,4	12,7	3,5	100,0
	Gràcia	9,1	21,8	53,2	9,1	6,8	100,0
	Horta-Guinardó	5,4	15,9	52,9	14,0	11,8	100,0
	Nou Barris	2,0	34,8	45,2	9,2	8,9	100,0
	Sant Andreu	4,0	29,6	56,1	6,4	4,0	100,0
	Sant Martí	3,5	36,2	43,9	7,8	8,5	100,0
	TOTAL ÀSIA	4,3	35,1	43,9	8,6	8,2	100,0
BARCELONA		7,5	29,2	46,2	9,4	7,8	100,0

Font: Cens de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració pròpia.

Figura A4: Piràmides d'edat de la població amb nacionalitat espanyola segons el tipus de llar i el lloc de residència, 2001.

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.

Figura A5: Piràmides d'edat de la població de nacionalitat estrangera segons el tipus de llar i el lloc de residència, 2001.

Font: Cens de població de 2001, amb dades de l'Idescat. Elaboració CED.